

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte

Psiholoģijas nodaļa

Psiholoģijas bakalaura studiju

programmas

studenta **Valentīna Andrejeva,**

Stud. apl. Nr. va06007

Bakalaura darba teorētiska daļa un pētījuma projekts

Lingvistiskās vitalitātes saistība ar etnisko identitāti

krievu etnolingvistiskajā grupā

Darba vadītajs:

Doc.,Dr. Psych Aleksandrs Koļesovs

Rīga 2009

Satura rādītājs

Rezumējums	2
Abstract	3
Ievads	4
Teorētiska daļa	5
Etnolingvistiska vitalitāte	5
Augsta un zema vitalitāte	6
Objektīva un subjektīva vitalitāte	7
Mūsdienīgie pētījumi par etnolingvistisko vitalitāti	9
Domstarpības par etnolingvistisko vitalitāti	14
Etniskā identitāte	14
Eriksona teorijas operacionalizācija	15
Finnijas etniskās identitātes trīs līmeņu modelis	15
Etniskas identitātes operacionalizācijas jēga	17
Etniskās identitātes jaunas skalas izveide	19
Saistība starp etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti	20
Etnolingvistiskās identitātes teorija	22
Kopsavilkums	22
Pētījuma metode	23
Rezultāti	24
Iztirzājums	27
Nobeigums	30
Izmantotās literatūras saraksts	31
Bibliogrāfija	33
Pielikums	38

Rezumējums

Pētījuma mērķis bija noskaidrot vai lingvistiskā vitalitāte ir saistīta ar etnisko identitāti. Pētījuma hipotēze bija, ka subjektīvā etnolingvistiskā vitalitāte būs saistīta ar izzināšanu (etniskas identitātes apakšskala). Pētījumā piedalījās 18-20 gadīgie jaunieši no krievu etnolingvistiskās grupas. Respondentu skaits ir 62 cilvēku. Etnolingvistiska vitalitāte tika mērīta ar subjektīvas etnolingvistiskās vitalitātes aptauju (Subjective ethnolinguistic vitality questionnaire/SVQ/ University student' perceptions of the ethnolinguistic vitality of Arabic, French and English in Lebanon, K. Shaaban, G. Ghaith, 2002). Etniska identitāte tika mērīta ar etniskās identitātes skalu (Ethnic identity scale/EIS/ Developing The Ethnic Identity Scale Using Eriksonian and Social Identity Perspectives, J. Umana-Taylor un citi, 2004). Bija konstatēts, ka pastāv negatīva korelācija starp etnolingvistiskās vitalitātes rādītājiem un etniskās identitātes apakšskalu „Iesaistīšana”. Tas nozīmē, ka etnolingvistiskās vitalitātes rādītāja samazināšanās noved pie pozitīvām jūtām pret savu etniskumu. Pētījuma hipotēze par to, ka subjektīvā etnolingvistiskā vitalitāte pozitīvi korelē ar izzināšanu nav apstiprinājusies. Tas nozīmē, ka lingvistiskā vitalitāte nav saistīta ar to vai cilvēks izzina savu etniskumu vai ne. Kā arī bija konstatēts, ka krievu lingvistiskas grupas pārstāvji uzsver lielu nozīmību sava etnosa valodai un latviešu valodu apgūšanai. Lingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti pētīšana ļauj izprast lingvistisko situāciju valstī, ļauj prognozēt attiecības starp dažādām lingvistiskām grupām.

Atslēgas vārdi: vitalitāte, etnolingvistiska vitalitāte, subjektīva vitalitāte, identitāte, etniska identitāte.

Abstract

The aim of the study was to explore if linguistic vitality is connected with ethnic identity. Hypothesis of study was that subjective ethnolinguistic vitality will be connected with exploration (ethnic identity underscale). The sample consisted 62 pupils in age of 18-20 from Russian linguistic group. Ethnolinguistic vitality was measured by a subjective ethnolinguistic vitality questionnaire/SVQ/ University student's perceptions of the ethnolinguistic vitality of Arabic, French and English in Lebanon, K. Shaaban, G. Ghaith, 2002 and ethnic identity was measured by an ethnic identity scale/EIS/ Developing The Ethnic Identity Scale Using Eriksonian and Social Identity Perspectives, J. Umana-Taylor *et al.*, 2004. In this study was found that negative correlation between ethnolinguistic's vitality index and ethnic identity underscale "Affirmation". It means that decreasing of the ethnolinguistic vitality index will lead to positive feelings for ethnicity. Study hypothesis about that subjective ethnolinguistic vitality positively connected with exploration was uncorroborated. It means that linguistic vitality connected with it if person explore his ethnicity or not. Also was established that Russian linguistic group representatives give a very high importance to their's ethnic language and Latvian language study. Linguistic vitality and ethnic identity research gives an opportunity to understand linguistic situation in country and forecast relationship between different linguistic groups.

Key words: vitality, ethnolinguistic vitality, subjective vitality, identity, ethnic identity.

Ievads

Uz doto momentu Latvijā pastāv mazākumtautības, kuru etniskā valoda nesakrīt ar valsts valodu. Šādā situācijā ļoti noderīgi ir pētījumi lingvistiskās vitalitātes jomā, jo, ieraugot šo faktoru etniskās grupas rindās, var projektēt konkrētās darbības no etniskās grupas pārstāvju puses. Viens no pētīšanas soļiem šajā jomā ir noskaidrot saistību starp etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti. Šāda saistība apzīmēs cik ļoti etnolingvistiskā vitalitāte ietekmē cilvēka piederību etniskajai grupai un to kā cilvēks jūt sevi attiecībā uz savu etniskumu. Lingvistiskā vitalitāte ir tas, kas palīdz grupai uzvesties kā atsevišķam aktīvam kolektīvam vidē, kur pastāv citas grupas (Giles, Bourhis and Taylor, 1977). Augsts vitalitātes līmenis saglabā valodu kultūras īpatnības daudzvalodu vidē. Grupas ar zemu vitalitāti ies caur valodas asimilācijai un beigu beigās nebūs kā atšķirīgas grupas (Bourhis et.al.,1981). Toties pastāv iespējamība, ka zems lingvistiskās vitalitātes rādītājs var novest pie etniskās grupas mobilizācijas, lai uzlabotu savu pozīciju sabiedrībā (Grant, 1992). Nespēja saglabāt identitāti grupas iekšienē un grupas identitātes drauds ir saistīts ar negatīvām attiecībām un uzvedību pret ārējām grupām (Grant, 1992). Subjektīvā vitalitāte tas ir - cik ļoti cilvēki paši jūt, ka viņu valodu grupa ir dzīvīga un dzīvotspējīga (Bourhis & Satcher, 1984). Etniskā identitāte ir kad cilvēks saprot sevi kā sava etnosa daļu (Tajfel, 1981). Etniskā identitāte sastāv no trim parametriem: 1) līmenis, kādā indivīds izzina savu etniskumu (izzināšana), 2) līmenis, kādā viņi ir pārliecināti ko viņiem nozīme etniskums (iesaistīšana), 3) līmenis, kādā viņus uztrauc viņu lēmumi (apstiprinājums) (Phinney,1992). Sasniegta identitāte ir beigu stadija, kad cilvēks pozitīvi identificē sevi kā sava etnosa sastāvdaļu, kas ir par iemeslu pozitīviem pašcieņas rādītājiem (Phinney, 1995; Umana-Taylor, 2002) un etniskās socializācijas rādītājiem (Umana-Taylor & Fine, 2001)

Pētījuma mērķis: Uzzināt vai lingvistiskā vitalitāte ir saistīta ar etnisko identitāti.

Pētījuma hipotēzes: Subjektīvā etnolingvistiskā vitalitāte būs saistīta ar izzināšanu

Pētījuma priekšmeti: Etnolingvistiskā vitalitāte, etniska identitāte.

Pētījuma izlase: 18-20 gadīgie jaunieši no krievu etnolingvistiskās grupas. Respondentu skaits ir 62 cilvēki.

Pētījuma dizains un datu ievākšanas metodes: pētījuma būs izmantoti: Subjective ethnolinguistic vitality questionnaire of Bourhis et al. (University student' perceptions of the ethnolinguistic vitality of Arabic, French and English in Lebanon, K. Shaaban, G. Ghaith, 2002) un Ethnic identity scale (Developing The Ethnic Identity Scale Using Eriksonian and Social Identity Perspectives) (Adriana J. Umana-Taylor, Ani Yazedjian and Mayra Bamaca-Gomez, 2004)

Teorētiskās daļas kopējais apjoms ir 19 lapaspuses. Teorētiskā daļa sastāv no 13 nodaļām: etnolingvistiskā vitalitāte, augsta un zema vitalitāte, objektīva un subjektīva vitalitāte, mūsdienu pētījumi par etnolingvistisko vitalitāti, domstarpības par etnolingvistisko vitalitāti, etniskā identitāte, Eriksona teorijas operacionalizācija, Finlijas etniskās identitātes trīs līmeņu modelis, etniskās identitātes operacionalizācijas jēga, etniskās identitātes jaunās skalas izveide, saistība starp etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti, etnolingvistiskās identitātes teorija, kopsavilkums. Literatūras sarakstā ir minētas 29 literatūras vienības.

Teorētiskā daļa

Valoda ir viens no pamatiem sociālās realitātes veidošanai. Valoda iekļauj sevī tautas pieredzi, to uzvedību un dzīves uzskatus. Katrs tā vai cita etnosa pārstāvis, mācoties savu valodu, it kā „iesūc” sevī pieredzi, zinības, kultūras vērtības un sava etnosa normas. Caur valodu notiek sevis identificēšana, sevis saprašana kā etnosa sastāvdaļu. Valoda dod kopības izjūtu un piederību pie savas etniskās grupas. Etnokultūru normu identifikācijas procesā vislielākā nozīme ir valodai, kas pastāvot etniskās identitātes faktoram, atspoguļojās tajā kā kultūras domas par etnisko valodu (Whorf, 1956). Sakarā ar to, ir pavisam loģiski apskatīt terminu „etniskā valoda”. Dotais termins var sakrist vai saturēt sevī dažādus skaidrojumus, katrā konkrētajā gadījumā.

Etniskā valoda – tā ir visa etnosa valoda. Parasti tā ir visa etnosa produkts, viņas galvenā pazīme. Etnosa valoda dod kopības sajūtu, nodrošina komunikācijas iespējas grupas iekšienē (Joseph, 2004). Pat tad, kad etnosa pārstāvis atiet no etniskās valodas, tas tomēr paliek par etnisku simbolu.

Uz doto momentu Latvijā pastāv daudzas nacionālās mazākumtautības ar savu etnisko valodu. To etniskā valoda nesakrīt ar Latvijas valsts valodu, kas var novest pie šī konkrētā etnosa asimilācijas, tāpēc ļoti svarīgi ir pievērst uzmanību uz pētījumiem lingvistiskās vitalitātes un etniskās identitātes jomā. Manuprāt, līdzīgi pētījumi Latvijā ir ļoti aktuāli uz doto momentu. Tas, kas mani interesē ir saprast kā etnolingvistiskā vitalitāte saistīta ar etnosa identitāti.

Etnolingvistiskā vitalitāte

Ir ļoti svarīgs viens faktors, kas ietekmē attiecības un grupas pārstāvju ticību viņu valodai – redzamā vitalitāte (savstarpējo attiecību tīkls, kad valoda tiek izmantota no pašas dzimšanas vienai vai vairākām dzīves jomām) (Fishman, 1972). Fišmans paskaidroja, ka, jo lielāks cilvēku skaits izmanto savu valodu, jo augstāks ir šo cilvēku statuss, jo augstāka ir valodas vitalitāte. Tādējādi ir vairāk iespēju šī etnosa dzīvotspējai.

1977. gadā bija izstrādāts cits termins „etnolingvistiskā vitalitāte” skaidrojumam. Etnolingvistiskā vitalitāte ir tas, kas palīdz grupai uzvesties kā atšķirīgam un aktīvam kolektīvam situācijā starp grupām (Bourhis & Taylor, 1977). Citiem vārdiem var pateikt, ka etnolingvistiskā vitalitāte ir tas, kas palīdz etnosam būt pašam par sevi, nepazūdot starp citiem etnosiem un būt aktīvam tādā situācijā, kad etnoss atrodas kopā ar citām grupām. Borhiss un Teilors nosprieda, ka vitalitāti var vērtēt, balstoties uz informāciju par trim faktoriem, kas, savukārt, raksturo situāciju grupā, viņas plašākā sociālā kontekstā (1.pielikums).

1. Demogrāfiskais raksturojums. Borhiss un citi noskaidroja dažus šī faktora raksturojumus – grupas proporcionālais attēlojums, kas atrodas plašākā sabiedrībā, iedzīvotāju ģeogrāfiskā izvietojuma un šī etnosa atrašanās ilgums konkrētā vietā. Izskatot šī etnosa proporcijas attiecībā uz citu etnosu svarīgi ir ne tikai kopējais grupas pārstāvju daudzums, bet arī grupas dzimšanas koeficients, kā arī emigrācija un imigrācija. Jauktās laulības arī ir svarīgs šīs etniskās grupas demogrāfiskais raksturojums.

2. Grupas pārstāvju un to kultūru statuss. Šis faktors iekļauj sevī kā ekonomisko, tā arī sociālo stāvokli, sociālas grupas prestižu un viņa valodas (internacionālās un lokālās) statuss.

3. Institucionāla atbalsta. Šis faktors tiek skaidrots grupas formālās un neformālās līdzdalības tautas un valsts darbos. Tik pat svarīgi ir izskatīt valodas izmantošanu tādās struktūrās kā reliģija, sports, kultūra, industrija, uzņēmējdarbība, finansējumi, masu mediji, armija, izglītība, valsts ēkas.

Jo augstāks ir izteikto faktoru rādītājs grupā, jo augstāks ir tās vitalitātes līmenis, tāpēc arī lielāka iespējamība, ka konkrētā grupa izdzīvos un turpinās plaukt kā stiprs kolektīvs heteroģenā konteksta robežās. (Giles and Jonson, 1981)

Augsta un zema vitalitāte

Giles noskaidroja, ka statuss, demogrāfija un institucionāla palīdzība savienojās faktorā, kurš veido etnolingvistisko vitalitāti. (Giles and Jonson, 1981). Viņš izveidoja jautājumu sarakstu, kurš ļauj saprast, kā grupa jūt sevi, un tādējādi sadalīja vitalitāti uz trīs līmeņiem: zema, vidēja un augsta. Zema vitalitāte vēsta uz valodas asimilāciju, tādējādi tā var novēst pie visas grupas asimilācijas. Augsta vitalitāte, savukārt, vēsta uz to, ka valoda saglabāsies un grupa varēs dzīvot daudzvalodu vidē, nezaudējot savu vitalitāti. Toties zema vitalitāte ne vienmēr nozīmē, ka grupa asimilēsies dominējošo grupu fonā un tāpēc izzudīs.

Iespējams, ka grupa, kura uzskata savu etnolingvistisko vitalitāti par vāju var, pilnīgi pretēji, mobilizēties, lai nostiprinātu savu stāvokli sabiedrībā. Šī mobilizācijas iespējamība stipri pieaugs, ja zema etnolingvistiskā vitalitāte tiks uzskatīta par draudu (Grant, 1992).

Eksperimentālie pētījumi un dokumentālās liecības par konfliktiem starp daudzām grupām noveda Grantu pie slēdziena, ka etnocentriskā uzvedība (uzvedība, kas tiek vērsta tikai pret sevi pašu etnosa robežās, un citu etnosu neievērošana) un grupas mobilizācija visbiežāk notiek dēļ reāla vai izdomāta drauda starp grupas interesēm vai identifikācijas. Grants ieraudzīja, ka drauda ievērošana ir saistīta ar negatīvām cilvēku attiecībām, kas nav atkarīgas no noteiktas grupas. Akcents tiek vērsts uz atšķirību starp savu un citu grupu. Balstoties uz daudziem eksperimentiem un pētījumiem šajā nozarē bija noskaidrots, ka grupas biedri, kuriem ir pozitīva attieksme pret sevi, drauda gadījumā mēģina paaugstināt pozīciju un uzlabot savas grupas statusu. No otras puses zema etnolingvistiskā vitalitāte var demoralizēt grupas biedrus līdz tam, ka viņi vairs nevarēs mobilizēties politiskajos, ekonomiskajos, sociālajos, kultūras vai arī psiholoģiskos līmeņos, lai varētu pasargāt vai uzlabot situāciju (Bourhis et al, 1981). Šādā gadījumā zema etnolingvistiskā vitalitāte var būt kā pirmā zīme tam, ka grupas biedri ir gatavi izšķīst dominējošajā grupā.

Objektīva un subjektīva vitalitāte

1984. gadā Borhiss un Sačdevs noskaidroja, ka atbalsts un valodas zaudējums etnolingvistiskās grupas biedriem ir atkarīgs ne tikai no tā, cik daudz spēkus sabiedrība velta grupas izdzīvošanai, bet arī no tā, cik ļoti cilvēki jūt, ka viņu valodu grupa ir dzīvīga un dzīvotspējīga. Viņi noskaidroja, ka cilvēki, kas jūt, ka viņu grupas valodai ir stipra vitalitāte, tie biežāk un plašāk izmanto to, nekā tie cilvēki, kas uzskata savu lingvistisko vitalitāti par vāju. Bija pieņemts, ka subjektīvās vitalitātes uztvere grupas biedriem ir tik pat svarīga kā objektīva grupas vitalitāte (Borhiss un citi, 1981). Šis pieņēmums noveda pie subjektīvās etnolingvistiskās vitalitātes jautājumu saraksta izveides. Tādējādi Borhiss un citi ieguva iespēju ievākt datus par to, kā grupas biedri uztver savu pašu grupu, kā arī ārējās grupas pēc svarīgiem vitalitātes parametriem. Viņi to nosauca par Subjective Vitality Questionnaire (SVQ). Tātad objektīva un subjektīva vitalitāte nodrošina sākumpunktu, no kura var tikt ieraudzīta un izpētīta sarežģīta saite starp sociālo un sociālpsiholoģisko attieksmi pret valodu etniskumu un attiecībām starp grupām. Tagad tiek veikti pētījumi šajā jomā. Kutlavis Jagmurs un Sāks Krums izveidoja savu pētījumu par „Ethnolinguistic vitality perceptions and language revitalisation in Bashkorstan”. Viņi izmantoja ne tikai Borhisa jautājumu sarakstu, bet arī Edvarda tipoloģiju, kur jautājumi ir tieši saistīti ar grupas biedru personisko attieksmi pret vitalitātes parametriem. Balstoties uz savu pētījumu viņi noteica, ka šis pētījums beidzot pārada visas saiknes svarīgumu starp objektīvo un subjektīvo vitalitātes datu. Izmantojot jautājumu sarakstu pēc Borhisa jautājumu saraksta par subjektīvo etnolingvistisko vitalitāti, kā arī Edvarda tipoloģiju par valodas situācijām starp etniskajām minoritātēm. Tā viņi varēja noskaidrot

sociolingvistisko situāciju tiešo indikatoru, tādu kā Baškirijā. Citos pētījumos pētnieki izmantoja teoriju par Kreitlēra kognitīvo orientāciju, kā arī sociālās struktūras variācijas, lai izveidotu jaunu struktūru priekš etniskās vitalitātes pētījumiem. Izmantojot terminu „subjektīvā vitalitāte”, bija noskaidrots, kā var noteikt uzvedību starp valodu lietotājiem, piemēram, valodas izvēle, kurā franču-Kanādas vecāku bērni tiek apmācīti. Vēlāk arī noskaidroja, ka atslēgas elements kopienas valodā ir valodas nodošana bērniem no vecākiem. Bija testēta hipotēze par to, ka etnolingvistiskā vitalitāte ir saistīta ar ģimeni. Bija pierādīts, ka spāņu valoda Meksikas - amerikāņu vidū sasniedza augstāko attīstības punktu starp tiem, kas nodeva valodu mājās nekā tiem, kas nerunāja šajā valodā mājās.

Etnolingvistiskā vitalitāte (faktiska vai uztverta) spēlē ļoti lielu lomu cilvēku attiecībās un uzvedībā (Grant, 1992, 1993; Luhtanen, R. & Crocker, J, 1991.). Saikne starp etnolingvistisko vitalitāti un cilvēku attiecībām un uzvedību var būt paskaidrota ar Tedžfela, (Tajfel, 1981) sociālās identifikācijas teorijas palīdzību: grupas biedra attieksme pret atrašanos sociālistiskajā vai etniskajā grupā tieši tāpat kā vērtība un emocionālā grupas piederība, atspoguļo cilvēku sociālo identifikāciju. Sociālā identifikācija ir daļa no sevis sapratnes; pozitīva sociālā identifikācija tiek veidota no pozitīvo un labvēlīgo faktu salīdzināšanas - politiskie un ekonomiskie resursi un intelektuālie rādītāji, kuri bija dominējošās grupas vērtēti. Vajadzība pēc labvēlīgas sociālas identifikācijas noved pie sociālām sacensībām un sāk parādīties negatīvas savstarpējās attiecības un negatīva uzvedība starp cilvēkiem, kas atrodas grupā un cilvēkiem, kas grupā neatrodas. Turpretim, lai pārskatītu daudzus faktoros, kuri ir saistīti ar etnolingvistisko vitalitāti Borhiss un citi piedāvāja trīs faktoru etnolingvistisko vitalitātes modeli – demogrāfija, statuss un savstarpējās palīdzības faktori – tas bija veikts, lai attīstītu struktūru, kā arī, lai varētu veikt pētījumus par sociālās kultūras mainību, par grupas iekšējām attiecībām, par komunikāciju starp kultūrām, par otras valodas mācīšanos, savas valodas izmantošanu, valodas mainību un zaudējumu. Etnolingvistiskās vitalitātes teorija ir sociālpsiholoģisks ceļš, saikne starp valodu un identifikāciju. Balstoties uz Gailsa un citu pieņēmumiem, statuss, demogrāfija un savstarpējās palīdzības faktori savienojas, lai veidotu grupas etnolingvistisko vitalitāti. Grupas spēks un vājums šajos parametros veido etnolingvistisko grupu klasifikāciju tādos parametros kā zema, vidēja vai augsta vitalitāte. Kā jau tika teikts, zema vitalitāte ir radītājs tam, ka visdrīzāk tas novedīs pie lingvistiskās asimilācijas, un beigu beigās novedīs pie tā, ka grupa nepastāvēs vairs kā viena atšķirīga grupa (Bourhis et al, 1981). Savukārt, augsts vitalitātes līmenis saglabā valodu kultūras īpatnības daudzvalodu vidē. Ļoti iespējams, ka sevis un savas kopas identificēšana kā zemu etnolingvistisko vitalitāti, var būt laba stratēģija virzīta uz grupas izdzīvošanu, citiem vārdiem sakot, ja grupas biedri

identificē sevi ar savu grupu ne tikai caur valodu, bet arī ar citu faktoru palīdzību, turklāt to saikne ar savu kopu ir ļoti spēcīga, tādā gadījumā zemas etnolingvistiskās vitalitātes rādītājs var nebūt objektīvs etnosa vitalitātes rādītājs. To apstiprina etnolingvistiskās identitātes teorija (Bourhis, 1979; Taylor & Royer, 1980).

Mūsdienu pētījumi par etnolingvistisko vitalitāti

Uz doto momentu bija izveidoti dažādi pētījumi etnolingvistiskās vitalitātes jomā. Balstoties uz to, ka šī tēma ir samērā jauna un tikai tagad top populāra, katrs jaunais izgudrojums noved pie jaunumiem šajā jautājumā. Es gribētu nodalīt dažus no šādiem pētījumiem, ar mērķi parādīt izmaiņas, kas notiek ar etnolingvistiskās vitalitātes uztveri, kā arī parādīt saikni starp etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti.

Pētījums Spanijā

M.Ross, C.Hjusi, I.Kans (Ros, M., Huici, C. & Cano, J. I., 1994) izpētīja etnolingvistisko vitalitāti Spānijas grupās, viņu ietekme uz grupas aizspriedumiem un sociālo atribūciju komunikācijas robežās. Balstoties uz pētījumiem, bija noskaidrots, kā etnolingvistiskā vitalitāte ietekmē normatīvo raksturu (aizspriedumi, kas nenes negatīvo sociālo nokrāsu). Grupa ar augstu etnolingvistisko vitalitāti (kastilieši) rādīja vairākus izteiktus grupas aizspriedumus, bet grupas ar zemu etnolingvistisko vitalitātes līmeni (katalonieši, baski, valenši) arī parādīja grupas aizspriedumus, bet mazākā mērā. Autori ievieš terminu „salīdzinošā identifikācija”, kopumā tas ir lingvokulturālā starpība kulturālās identifikācijas jomā starp reģionālo grupu un spāņiem. Pozitīva salīdzinošā identifikācija kopumā ir augstāka identifikācija ar reģionālo grupu nekā ar spāņu. Negatīvā salīdzinošā identifikācija tieši pretēji. Bija noskaidrots, ka grupas ar pozitīvo salīdzinošo identitāti (katalonieši un baski) izvēlās kā neizturamu to, kas no lingvistiskās puses ir bīstama viņu reģionālajai valodai, šajā gadījumā, kastiliešu vienīgo mono lingvistisko grupu. Negatīvā salīdzinošā identitātē nozīme identifikāciju lielākā mērā no spāņu kategorijas nekā no šauras reģionālas kategorijas. Kastiliešu grupa ir vienīgā, kas parādīja šo negatīvo salīdzinošo identitāti, bet tā kā šīs grupas nacionālā un reģionālā valoda sakrīt, valodas nesaskaņas starp šiem diviem kategorizācijas līmeņiem nebija pamānītas. Kastilieši parādīja aizspriedumus pret visām citām reģionālajām grupām, lielākoties tāpēc, ka viņu valodas draud spāņu valodas statusam. Neitrāla salīdzinošā identitāte nozīme vienādu identifikāciju no reģionālas grupas un no plašākas spāņu sociālās kategorijas. Šajā gadījumā, kad rodas grupas aizspriedumi, viņi tiek ieraudzīti grupā, kura lielākā mērā atšķiras no etnolingvistiskās vitalitātes skata punkta. Tādējādi lingvistiskā vitalitāte ir ļoti svarīgs faktors starp grupas aizspriedumiem nekā salīdzinošā identifikācija.

Pētījums Dienvidāfrikā

Es gribētu nodalīt pētījumu, kas bija veikts Dienvidāfrikā. Šajā pētījumā atšķirībā no pieņemtajām normām bija izmantoti nevis trīs faktori, kuri sastāda etnolingvistisko vitalitāti (statuss, demogrāfija un institucionāla atbalsta), bet pieci faktori (institucionāla atbalsta, statuss un vara, identitātes saglabāšana, simbolu saglabāšana, identitātes drauds)

1. Institucionāla palīdzība – balstoties uz to, ka šis faktors izrādījās par iemeslu augstam izmaiņu procentuālajam līmenim, tas bija pieņemts kā viens no vissvarīgākajiem etnolingvistiskās vitalitātes elementiem. Punktam, kas bija saistīts ar biznesa sektoru kontroli, tāpat ir liela ietekme uz šo faktoru. Valodas lietojums starp grupām, līmenis ekonomiskajā sektorā ir saistīts ar grupas kontroli uz doto sektoru.

2. Statuss un vara – tas ietver sevī divus faktorus (Borhisa un citi, 1981) – statusu un demogrāfisko rādītāju. Viens no punktiem tāpat bija saistīts ar politisko varu, no kuras varēja saprast, ka grupas statuss, vara un grupas biedru daudzums netiek uzskatīti par vienu dimensiju. Liberāli - demokrātiskajās valstīs grupas statuss un vara ir atkarīgas no grupas biedru daudzuma. Savukārt, valodas izmantošana elektroniskajos masu mēdijos tāpat saturēja lielus rādītājus šajā jomā. Bija izdarīts secinājums, ka valodas izmantošana radio un televīzijā ir grupas varas un viņas statusa atspoguļojums. Bija noskaidrots arī ļoti interesants fakts, ka savstarpējās valodas statuss stipri sasaistās ar pirmo faktoru (institucionāla atbalsta). Tajā pašā laikā, kad vietējais valodas statuss bija sasaistīts ar otro faktoru (statuss un vara), no tā bija izdarīts tikai viens secinājums - vietējais valodas prestižs visvairāk saistās ar tā lietotāju statusu un varu dotajā sabiedrībā, bet savstarpējs valodas statuss parāda lielu institucionālo atbalstu grupai.

3. Identitātes saglabāšana – šis faktors ir stipri saistīts ar izmaiņām, kas noris grupas iekšienē, tādas kā: grupas lepnums par savu vēsturi un kultūru, labklājība, sevis kā atsevišķas grupas identificēšana, vara un dzīvotspēja. Grupas valodas aizsardzība un grupas pašnoteikšanās līmenis tieši tāpat ir saistīts ar šo faktoru. Grupas spēja saglabāt savu identitāti ir saistīta, kaut vai daļēji, ar valodas pašsaglabāšanos un ar pašnoteikšanās līmeni.

4. Simbolu saglabāšana - simbolu saglabāšana nebija identifikācijas saglabāšanas daļa, bet bija kā atsevišķs faktors, tika izdarīts secinājums, ka simboli ir svarīgi punkti grupas identifikācijā. Grupas simbolu statuss var radīt grupas statusu un tās varu. Šī pētījuma svarīgums varēja būt izsaukts ar to, ka nacionālā simbolika bija centrālā tēma Dienvidāfrikas tranzīta perioda laikā.

5. Identitātes drauds – šis faktors bija pieņemts kā atsevišķs faktors. Identitātes drauda sajūta nosaka attiecības starp grupām dotajā sabiedrībā. Šāda sajūta varētu būt izsaukta ar nepārlicinātību tranzīta perioda laikā.

Identitātes saglabāšana, simbolikas saglabāšana un identifikācijas drauds – Borhiss un citi (1981) šos faktoros nebija minējuši kā atsevišķus etnolingvistiskās vitalitātes faktoros, par cik identitātes saglabāšana un simbolikas saglabāšana bija stipri saistīti ar institucionālo atbalstu, ar visu triju grupu statusu un varu, kas piedalījās pētījumā. Šiem mērījumiem ir jābūt vērtētiem kā neaizvietojamai daļai etnolingvistiskajā vitalitātē. Identitātes drauds no otras puses nekorelē ne ar vienu no mērījumiem. Iespējamais grupas identitātes drauds ir atsevišķa psiholoģiska konstrukcija, kas ne vienmēr ir sasaistīta ar etnolingvistiskās vitalitātes kritērijiem.

Pētījums parādīja, ka etnolingvistiskās vitalitātes mērījumi ir saistīti ar etnisko identifikāciju tieši tik pat lielā mērā kā attiecības un uzvedība grupas iekšienē, turpretim četri mērījumi korelēja ar etnisko identifikāciju starp eiropēdiem, kas runā afrikāņu valodā, bija atrasta korelācija tikai starp etnisko identifikāciju un simbolu saglabāšanu starp eiropēdiem, kas runā angļiski. Starp melnādainiem respondentiem nebija korelācijas starp etnisko identifikāciju un citām dimensijām. Attiecības starp eiropēdiem, kas runa afrikāņu valodā, etnolingvistiskās vitalitātes parametru un etniskās identifikācijas jomā varēja būt piesaistītas faktam, ka pārējai no jaunās politiskās likumdošanas bija lielāka ietekme uz dotās grupas stāvokli. Eiropēdi, kas runāja afrikāņu valodā, vairāk nekā jebkura cita grupa bija uz zaudējuma robežas ne tikai politiskās varas ziņā, bet arī valsts aizsardzības, kā arī valodas un kultūras zaudējuma ziņā. Balstoties uz to, ka institucionālais atbalsts un simbolu saglabāšana ir saistīti ar stipru identifikāciju starp eiropēdiem, kas runā afrikāņu valodā, identifikācijas drauda uztvere savā grupā ir saistīta arī ar stipru etnisko identifikāciju. Balstoties uz Borhisa un citu pieņēmumiem institucionālais atbalsts un simbolu saglabāšana bija par iemeslu etniskai identifikācijai, bet visvairāk etnisko identifikāciju ietekmēja grupas identitātes drauds, ko arī pierāda Granta (1992,1993) pētījums. Eiropēdiem, kas runa angļu valodā, asociācija starp stipru etnisko identifikāciju un atbalsta uztveres simbolu saglabāšana norāda uz to, ka simboli spēlē svarīgo lomu grupas identitātē. Ka jau bija pateikts, lingvistiskās vitalitātes mērījumi bija saistīti ar attiecībām un sociālo uzvedību pret citām grupām. Ļoti iespējams, ka etnolingvistiskā vitalitāte sastāv ne tikai no sociāliem un politiskiem skaidrojumiem, bet arī no ietekmes uz individuālām attiecībām, uzvedību un attiecībām starp grupām. Savukārt, starp dažādām grupām bija pamanītas atšķirības tieši attiecība starp etnolingvistiskās vitalitātes dimensijām, attiecību un uzvedības mainīgumu priekš dažādām grupām. Starp

eiropēdiem, kas runa afrikāņu valodā, simbola saglabāšana un identitātes drauds korelēja ar uzvedību un attiecībām grupas iekšienē. Balstoties uz Granta (Grant, 1992), nespēja saglabāt identitāti grupas iekšienē un grupas identitātes drauds ir saistīts ar negatīvām attiecībām un uzvedību pret ārējām grupām.

Starp melnādainajiem respondentiem institucionālais atbalsts, statuss un vara, kā arī uztveres drauda neesamība grupas iekšienē bija saistīti ar pozitīvo attieksmi pret eiropēdiem tajā pašā laikā, kad institucionālais atbalsts, statuss, vara un cenšanās saglabāt grupas iekšienes identitāti korelēja ar negatīvo uzvedību pret eiropēdiem. Melnādaino uztvere pret to, ka viņu stāvoklis uzlabosies jaunajā politiskajā situācijā radīja labvēlīgāku attieksmi pret eiropēdiem un tajā pašā laikā samazināja labvēlīgo un silto sociālo uzvedību pret eiropēdiem. Iespējams, ka grupu biedri, kas nākotnē gaida iespēju, ka tiem piederēs augsts statuss un vara, sabiedrībā kļūst mazāk jūtīgi pret citas grupas biedru vajadzībām. Starp eiropēdiem, kas runa angliski tādi faktori kā liels institucionāls atbalsts, statuss un vara, kā arī stipra pārliecība par to, ka viņu grupas identitāte būs saglabāta, ir sasaistīta ar labvēlīgākām attiecībām pret melnādainiem. No otras puses drauda uztvere grupas iekšējai identitātei bija saistīta ar negatīvo uzvedību pret citām grupām. Tieši tāpat kā gadījumā ar eiropēdiem, kas runā afrikāņu valodā iegūtie dati apliecina Granta (Grant, 1992) uzskatus. Identitātes drauda uztvere var būt par galveno iemeslu nelabvēlīgai attieksmei un uzvedībai pret citām grupām. Starp eiropēdiem, kas runā angliski neviena no citam etnolingvistiskajām vitalitātes dimensijām nekorelēja ar sociālo uzvedību.

Balstoties uz Tajfela sociālas identitātes teoriju visspēcīgākā etniskā identifikācija starp trijām grupām bija saistīta vai nu ar negatīvajām attiecībām pret citām grupām, vai arī ar negatīvo sociālo uzvedību. Kā rezultātā šīs mainīgās bija saistītas ar stipru etnisko identifikāciju, institucionālu atbalstu, identitātes saglabāšanu, simbolu saglabāšanu un identitātes draudu. Kā rezultātā tam var būt ar negatīva ietekme ne tikai uz individuālajām attiecībām un uzvedību, bet arī uz plašo attiecību spektru starp grupām.

Pateicoties pētījumam, radās vērtīga sapratne par dažādu grupu ietekmi uz to stāvokli jaunajā politiskajā situācijā Āfrikā. No visām trim grupām, kuras runa afrikāņu valodā, eiropēdi novērtēja savu etnolingvistisko vitalitāti pašā zemākajā līmenī. Balstoties uz piecām dimensijām, kuras bija identificētas šajā pētījumā, kā arī balstoties uz Bourhisa un citiem (1981) zems etnolingvistiskās vitalitātes līmenis eiropēdus, kas runa afrikāņu valodā, novedīs pie asimilācijas un identitātes zaudējuma starp citām grupām, vai arī pie mobilizācijas ar mērķi uzlabot savu stāvokli sabiedrībā. Tomer Appelgrīns un Bormans (Appelgryn, A. E. M. & Borman, E., 1996) noskaidroja, ka eiropēdi, kas runa afrikāņu valoda identificē sevi ar savu grupu daudz augstāk nekā to dara daudzas citas grupas. Šī

stiprā identifikācija ir saprotama, kā starp eiropēdiem, kas runa afrikāņu valodā, tā arī citās grupās. Tik zema etnolingvistiskā vitalitāte ir saprotama arī kā eiropēdi, kas runa afrikāņu valodā, var kādreiz mobilizēties, lai saglabātu savu identitāti kā grupai. Tāda mobilizācija ir iespējama, jo cilvēki un grupas ar pozitīvo attieksmi pret sevi var enerģiski reaģēt ar mērķi aizsargāt savas intereses no jebkura drauda. Taču jaunas valsts varas izveides periodā bija iezīmes, kas raksturoja eiropēdu, kas runa afrikāņu valodā, demoralizāciju, piemēram, emigrācija uz citam dienvidu valstīm. Šī tendence bija iezīmēta kā savdabīga pašnāvības forma grupā. Afrikāņu valodas statusa mazināšanās tiek uzskatīta par vienu no emigrācijas iemesliem. Eiropēdus, kas runa afrikāņu valodā, emigrācija visdrošāk novedīs pie asimilācijas citās valstīs. Atšķirībā no eiropēdiem, kas runa afrikāņu valodā, melnādainie respondenti vairāk nekā jebkurš cits gaidīja, ka to grupai tiks piešķirts lielāks statuss un vara, pateicoties jaunai valdībai, kā arī viņi cerēja, ka iegūs lielāku atbalstu nekā citas grupas. Melnādainie respondenti jutās daudz mazāk apdraudēti nekā respondenti no divām pārējām grupām. Fakts, ka melnādainie atradās valsts varas iegūšanas momentā, paskaidro viņu pārliecību par labām perspektīvām, sakarā ar viņu statusu un varu. Kā jau tika pateikts agrāk, to simbolu atzīšana un identitātes drauda uztvere droši vien ir stipri sasaistīta ar grupas statusu un varu. Tā kā melnādainie nebaidījās no tā, ka to grupa pazaudēs statusu un varu, turklāt viņi bija pārliecināti, ka viņu simboli būs ievēroti, viņi nejuta nekādu draudu viņu identitātei. No otras puses eiropēdi, kuri runā angļu valodā vairāk nekā jebkura cita grupa gaidīja pietiekamu atbalstu viņu valodai un kultūrai. Viņi jutās spējīgi atbalstīt savu identitāti. Par iemeslu tam nebija tikai tas, ka angļu valoda ir starptautiska valoda, bet arī tas, ka tika gaidīts, ka angļu valoda būs jaukta valoda ar jaunu Dienvidāfriku. Eiropēdi, kas runā angļu valodā, laikam neuztraucas par to, ka viņu valoda vairs netiks lietota, turklāt eiropēdi, kas runā angļiski, vienmēr bija ļoti stipri uzņēmējdarbībā, kas savukārt bija izdevīgs avots labam grupas atbalstam un tās identitātei. Interesants fakts ir tas, ka nav īpašu atšķirību starp identitātes drauda uztveri starp eiropēdiem, kas runā angļiski un eiropēdiem, kas runā afrikāņu valoda. Neskatoties uz to, ka eiropēdi, kas runā angļiski bija pārliecināti, ka viņu valoda iegūs pietiekamu atbalstu viņi jūta draudu viņu identitātei. Tomēr to var paskaidrot tā, ka eiropēdi, kas runā angļiski, jūta mazāku pārliecību nekā melnādainie tajā, ka viņu simboli būs atbalstīti arī jaunajā politiskajā situācijā. Kā jau bija pateikts, simboli bija ļoti svarīgi identitātes noteikšanā. Iespējams, ka eiropēdi, kas runā angļiski, jūta draudu vērstu uz viņu rietumu vērtībām un dzīves veidu.

Iegūtos datus šajā pētījumā ir nepieciešams pārbaudīt ar citiem pētījumiem šajā jomā, lai noteiktu, vai mērījumi, kuri tika iegūti šajā pētījumā ir universāli, lai iegūtu

etnolingvistiskās vitalitātes datus, vai arī mērījumi ir raksturīgi tikai šai situācijai Dienvidāfrikā. Toties bija parādīts, ka etnolingvistiskā vitalitāte sociālo struktūru uztverē ir sasaistīta ar etnolingvistisko vitalitāti. Tā ir droša koncepcija, lai pētītu grupu etnolingvistisko vitalitāti heterogēnās sabiedrības robežās, kā arī, lai pētītu attiecības starp grupām. Kā arī šis pētījums parāda cik stipri etnolingvistiskā vitalitāte ir saistīta ar etnisko identitāti.

Domstarpības par etnolingvistisko vitalitāti

Etnolingvistiskās vitalitātes teorija un pētījumi šajā jomā tika kritizēti, jo tajos tiek zaudēts svarīgums starp valodu grupām un veidojas ilūzijas objektīvas vitalitātes līdzekļos, tā kā vitalitāte būs daudz augstāka, ja grupas atradīsies atsvešinājumā vai arī atradīsies konfrontācijā ar citām grupām, tad tas ļaus izvairīties no asimilācijas, bet te es gribu piebilst, ka lielā mērā dotie pētījumi ir vērsti ne uz to, kā paaugstināt vitalitāti, bet uz to apstākļu izskaidrošanu, kuros grupa atrodas, kā arī pašu grupas biedru uztvere, turklāt neviens neuzstāj uz tādu problēmas risināšanas veidu. Runājot par ilūzijas izveidi objektīvās vitalitātes līdzekļos, manuprāt, līdzīga kritika nedaudz ir pārspīlēta, tā kā pētījumi turpinās un neviens neuzstāj, ka tie rādītāji, kas ir uz doto momentu ir objektīvi, bet tieši otrādāk, tiek iegūti jauni un jauni etnolingvistiskās vitalitātes rādītāji, jo pētījumi šajā jomā tikai tagad iegūst savu popularitāti. Manuprāt, šajā etnolingvistiskajā vitalitātes teorijā nepietiek variantu, kā atrisināt situāciju kad etnosam ir zema etnolingvistiskā vitalitāte. Tāpēc parādījās pārpratumi un kritika.

Etniskā identitāte

Vairākums darbu, kas nodarbojas ar etniskās identitātes pētīšanu, balstās uz divām teorijām: uz Tedžfela sociālās identitātes teoriju (Tajfel, 1981) un Eriksona identitātes formēšanas teoriju (Erikson, 1968). Savā darbā es veltīšu uzmanību tieši šīm teorijām un izmantošu skalu, kas mēra etnisko identitāti un, kas ir būvēta tieši uz šīm teorijām.

Tedžfela sociālās identitātes teorija

Sociālās identitātes teorija (Tajfel, 1981) apgalvo, ka identitātes attīstība sastāv no individuālas piederības sajūtas pie īpašas grupas un emocionālas sastāvdaļas, kas iet līdzī piederības sajūtai. Tedžfels (Tajfel, 1981) pieņēma, ka pašcieņas sajūta izriet no piederības pie kādas grupas un līdz ar to tie, kas jūtas piederīgi pie grupas, rādīs pozitīvos pašcieņas rādītājus (Phinney, 1992; Phinney, Cantu, Kurtz, 1997). Toties, ja sociālajā vidē, kurā dzīvo cilvēks, nav vietas priekš etniskās grupas vērtībām un ja pastāv cilvēka pieredzes diskriminācija un aizspriedumi, tādi cilvēki var radīt pazeminātus pašcieņas rādītājus nekā tie cilvēki, kuriem nav bijusi tāda pieredze (Phinney, 1992; Phinney, Cantu, Kurtz, 1997).

Eriksona identitātes teorija

Eriksona identitātes teorija (Erikson, 1968) balstās uz to, ka identitāte veidojas caur izzināšanas (exploration) un saistības (commitment) procesiem ar svarīgiem identitātes apgabaliem plašajā es-koncepcijā. Eriksons apgalvo, ka indivīdi, izzināšanas rezultātā, varēs definēt savas izjūtas attiecībā uz īpašām identitātes sastāvdaļām (profesionālajām, reliģiozām seksuālām, politiskajām) viņu plašajā sociālā Es iekšienē (Erikson, 1968). Eriksona teorija apgalvo, ka šī perioda kulminācija pievedīs indivīdu pie „sevis saprašanas un piederības pie viņa sabiedrības saskaņošanas” (Erikson, 1959, p. 120). Citiem vārdiem sakot, indivīdi var nonākt pie savas identitātes definīcijas tikai caur identifikācijas sastāvdaļu izzināšanu. No Eriksona redzesloka izriet, ka ir divas identitātes formēšanas sastāvdaļas: izzināšana un saistība.

Tedžfela sociālās identitātes teorija (Tajfel, 1981) velta galveno uzmanību identitātes emocionālajai sastāvdaļai, un ka šī sastāvdaļa saistās ar rezultātiem tāpēc pievienota vērtība no Eriksona identitātes teorijas (Erikson, 1968) puses ir identitātes attīstības process, kas ļauj pētīt nevis gala rezultātu, vai cilvēks identificē sevi ar savu grupu vai neidentificē, bet arī pašu procesu.

Eriksona teorijas operacionalizācija

Eriksona formēšanas teorijas operacionalizācija (Marcia, 1982, 1994, kā minēts Umana-Taylor, 2004) ļauj pētniekiem klasificēt indivīdus attiecībā uz to saistības un atklājumu līmeni. Šī teorija izdala četrus identitātes statusus: difūza identitāte (diffuse), iepriekšnolemtība (foreclosed), moratorijs (moratorium), sasniegtā (achieved). Balstoties uz šo klasifikāciju, indivīdi, kas nav izzinājuši savu etniskumu un nav atraduši saistību ar identitāti, tiks pieskaitīti pie difūzas identitātes, bet tie kas nav atraduši saistību ar identitāti, bet izzinājuši savu etniskumu tiks pieskaitīti pie iepriekšnolemtības. Indivīdi, kas nav izzinājuši, bet atraduši saistību ar īpašo identitāti, tiks pieskaitīti pie moratorija, bet tie, kuri izzinājuši un atraduši saistību, tiks pieskaitīti pie sasniegtās identitātes. Šī operacionalizācija tika pārbaudīta attiecībā uz dzimuma atšķirībām (Kroger, 1986, kā minēts Umana-Taylor, 2004), uz psiholoģisko stabilitāti (Josselson, 1994, kā minēts Umana-Taylor, 2004) un uz statusu atšķirību daudzo psiholoģisko rezultātu dēļ, un uz rakstura atšķirībām (Archer, 1989; Marcia, 1980; Serafini & Adams, 2002, kā minēts Umana-Taylor, 2004).

Finnijas etniskās identitātes trīs līmeņu modelis

Finnija (Phinney, 1989) strādāja pie etniskās identitātes formēšanas, kas tika balstīta uz: sociālo identitātes teoriju (Tajfel, 1981), globālo identitātes attīstības teoriju (Ericson, 1968) un Eriksona operacionalizācijas teoriju (Marcia, 1982, 1994, kā minēts Umana-Taylor, 2004). Viņas garīgajos darbos bija novadītas intervijas ar baltiem, aziātiem, spāņiem, un melniem pusaudžiem, lai atklātu Marsijas (Marcia, 1982, 1994, kā minēts Umana-Taylor, 2004)

operacionalizācijas izmantošanu pie etniskas identitātes konstrukcijas. Tā kā Finneja (1989) nevarēja atšķirt jauniešus, kas bija pieskaitīti iepriekšnolemtības identitātei, bet cienīja viņu etniskumu, no tiem, kas bija pieskaitīti pie difūzas identitātes, viņa izstrādāja modeli, kas aprakstīja etniskās identitātes attīstību kā procesu, sastāvošu no trim līmeņiem, sākot no etniskas izzināšanas nepietiekamības un beidzot ar identitātes sasniegumu.

Pirmā stadija.

Balstoties uz Finneju (1992), pirmā stadija tiek aprakstīta ar intereses vai attieksmes pret etniskumu trūkumu, kā arī to tēmu izzināšanas nepietiekamība, kas ir saistītas ar etniskumu. Marsija (Marcia, 1980, kā minēts Umana-Taylor, 2004) apraksta, ka mazākuma identitātes veidošanas stadija var būt salīdzināta ar iepriekšnolemtības identitāti, kas tiek paskaidrota ar tēmu izzināšanas neesamību līdztekus ar etniskuma pieņemšanu, balstoties uz citu cilvēku attieksmju un uzskatu pieņemšanu. Iepriekšnolemtība var būt gan pozitīva, gan negatīva, piemēram, Finnejas pētījumi atklāja, ka iepriekšnolemtības identitāte ne vienmēr iekļauj sevī pozitīvus priekšrocības: jaunieši, kuru vecāki parāda pozitīvus etniskā lepnuma modeļus, var tikt pieskaitīti iepriekšnolemtības identitātei tad, ja tie neizzina tēmas priekš sevis, bet kuriem var būt pozitīvi uzskati par viņu grupu (Phinney, 1992).

Esot pirmajā stadijā, indivīdi var vai nu adaptēt viņu etniskas grupas dominantes kultūras īpatnības, vai arī nekad nerādīties citām grupām, izņemot savējo.

Otra stadija

Otrajā stadijā, moratorijā, indivīds uzsāk atklāšanas periodu attiecībā uz savu etniskumu. Finneja apgalvo, ka tas nenotiek līdz tam laikam, kamēr pusaudži nenonāk līdz situācijai, kas apraksta otro stadiju – etniskās identitātes meklēšanai (Phinney, 1992). Attiecībā uz identitātes formēšanas teoriju, Eriksons skaidro to kā identitātes krīzi vai atlikšanu, ka tas ir nepieciešamais pagrieziena punkts, svarīgs moments, kad attīstība var aiziet uz vienu vai citu pusi, kad apkopojas attīstības resursi, atjaunojās un attīstas tālāk (Erikson, 1968). Otra Finnejas modeļa stadija var būt aprakstīta ka eksperimentu un izziņu laiks, kas ietver sevī tādus pasākumus kā dažādas literatūras, kas saistīta ar etniskumu, lasīšanu, attiecīga kursa darba veidošanu, sarunas ar draugiem, vecākiem vai citiem par interesējošo tēmu, kā arī dažādu mērķu un dzīves stilu izmēģināšana (Waterman 1985, kā minēts Scott, Chris, Brown, Kathleen, 2008). Balstoties uz Krossu (1978), šī stadija „grimšana” tiek izteikta ar intensīvo piedalīšanos dažādos pasākumos un savu uzskatu pieņemšanu par etniskumu. Šis process var būt ļoti emocionāls. Eriksons (1964) atzīst šī perioda intensitāti un velta uzmanību tajā arī niknuma lomai. Viņš atzīst, ka periodiska „negatīva identifikācija” vai arī savas lomas nepieņemšana var būt nepieciešama priekš pozitīvas identifikācijas. Citiem vārdiem sakot, otrās stadijas laikā indivīds var meklēt un līdz ar to mainīt jau pastāvošo dzīves kartību,

uzskatus par dažādām lietām, kas var izsaukt negatīvas emocijas attiecībā uz to, kas bijis agrāk. Šis atklāšanu process var indivīdus novest pie viņu etniskuma saprašanas viņu pašu dzīvē un noteikt viņu pašu identitāti neaizmirstot par paša sociālo Es (Bachay, 1998; Phinney, 1990, kā minēts Umana-Taylor, 2004). Šajā stadijā veidojas emocionāla sastāvdaļa, kas iet līdzī piederības sajūtai, kura ir minēta Tedžfela (Tajfel, 1981) teorijā par sociālo identifikāciju.

Trešā stadija

Balstoties uz Finneju, ideāls identitātes rezultāts ir sasniegtā identitāte, kas tiek skaidrota ar skaidrām konfidenciālām sajūtam pret savu etniskumu (Phinney, 1992). Indivīds ar sasniegto identitāti ir pieveicis nenoteiktību sakarā ar savu nākotnes virzienu un ir izveidojis saistību ar savu etniskumu, kas pārvaldīs viņa tālākas rīcības (Marcia, 1980, kā minēts Umana-Taylor, 2004). Esot trešajā stadijā es-koncepcija ir pozitīva, cilvēks jūtas labi attiecībā pret to kas viņš ir. Pēdējās stadijās laikā sasniegtajā identitātē indivīds pieņiem lēmumus sakarā ar savām jūtām pret savu etnisko identitāti un mācas saprast sava etniskuma lomu savā dzīvē. Šajā punktā indivīds nonāk pie sevis saprašanas kā piederīgais pie kādas konkrētas grupas (Phinney, 1992) un rādīs pozitīvos pašcieņas rādītājus (Tajfel, 1981).

Etniskas identitātes operacionalizācijas jēga

Lai novērtētu etniskas identitātes attīstības teorētisko modeli (Phinney, 1992) Finija izveidoja Multigroup Ethnic Identity Measure (MEIM), kas rāda indivīda nonākšanu sasniegtajā identitātē (izzīņas un saistības līmenis), etnisko uzvedību (piedalīšanas līmenis dažādos kultūru pasākumos), kā arī apgalvojums un piederība (pozitīvo emociju līmenis attiecība uz savu etnisko grupu), MEIM ir viens no pieejamajiem veidiem ka novērtēt etniskas identitātes attīstību. Tas paradīja labu drošību un plašu izmantojamību etniskas identitātes pētījumos. Šis paņēmiens ietver sevī trīs apakš skalas, kas parasti tiek izmantotas kā vienas skalas un četrpadsmit priekšmetu summa. Tā tiek lietota, lai novērtētu sasniegtas identitātes pabeigtības līmeni starp indivīdiem, lielākoties pozitīvo jūtu atklāšana starp indivīdu etniskām grupām (Es esmu priecīgs, ka esmu tas grupas biedrs, pie kuras piederu). Citiem vārdiem sakot, pie sasniegtas identitātes tiek pieskaitīti tie indivīdi, kas ir izveidojuši saistību ar savu etnisko identitāti, kas tiek raksturota ar personīgo atklājumu periodu un ar pozitīvām jūtām pret savu etnisko grupu.

Savā pētījumā par jaunās etniskās identitātes skalas izveidošanu (J. Umana-Taylor, A. Yazedjian and M. Bamaca-Gomez, 2004) Umana-Teilore apgalvo, ka vecākie pētījumi par etnisko identitāti tika balstīti uz apgalvojumu, ka sasniegta identitāte izsaka pozitīvu identitāti ar grupu. Tāda veida pētījumos kritiskie komponenti bija tikai apkopoti ap vienu pozitīvu atbildi uz vienu etnisko grupu, bet netika veltīta uzmanība uz pašu procesu (ceļš, pa kuru indivīdi atklāj viņu identitāti un izveido sapratni par to, kā viņi jūtas attiecībā pret savu

piederību pie šīs grupas). Tā pat arī Finneja teorētiskie postulāti neiekļāva sevī pozitīvo saistību ar grupu, turpretī mērīšanas veids, kas balstās uz šo teoriju, iekļauj. Tieši tāpēc, izmantojot MEIM, tikai tie indivīdi, kuru saikne ar etnisko identitāti bija pozitīva, tika aprakstīti kā tie, kuriem ir sasniegtā identitāte. Tieši tāpēc mērīšanas metode nesakrīt ar teoriju, tādēļ ka sava saikne jauca ar savas etniskās identitātes apstiprinājumu. Ar mūsdienās pastāvošo etniskās identitātes operacionalizāciju ļoti grūti saprast saistību starp etnisko identitāti un dažādiem rezultātiem. Piemēram, balstoties uz pastāvošiem darbiem ar MEIM, tiek pieņemts, ka slikts ir zems identitātes līmenis attiecībā uz savu etnisko grupu, jo tādēļ indivīdiem būs zems pašcieņas līmenis. Ar mūsdienu operacionalizācijas konstrukciju nav iespējams saprast, kāds etniskās identitātes formēšanas procesa aspekts ir saistīts ar negatīviem rezultātiem. Tas ir labi redzams tādos pētījumos kā *Examining Ethnic Identity and Self-Esteem Among Biracial and Monoracial Adolescents* (R. Bracey, Y. B'Amaca, J. Umaña-Taylor, 2002) un *Ethnolinguistic vitality and ethnic identity: some Catalan and Frisian data* (J. Ytsma, M. Viladot & H. Giles, 1994). Ar mūsdienu metodi izziņāšana, saistība un apstiprinājums, kas saistīti ar paša etniskumu, ir labi pārbaudīti. Atslēga, kā atdalīt mūsu sapratni attiecībā pret etniskās identitātes formēšanas aspektiem, kas saistīti ar rezultātiem, var melot izziņas pārbaudes ziņā un apstiprinājumā kā atsevišķās etniskās identitātes sastāvdaļas, kā pretstats pret rezultātu summu, kas iegūta no mērījumiem, kas kombinē indivīda rezultātus balstoties uz trim konstrukcijām. Citiem vārdiem sakot, šī metode, kuru mūsdienās izmanto, lai noteiktu etnisko identitāti, apskata sastāvdaļas (izziņu, saistību un apstiprinājumu) kā vienu veselu, un tāpēc nav iespējams saprast saikni starp pašu procesu un dažādiem rezultātiem, kā arī iespēja izvairīties no tā ir tāda ka šie komponenti tiek apskatīti kā atsevišķi. Tieši tāpat Umana-Teilore (J. Umana-Taylor, A. Yazedjian and M. Bamaca-Gomez, 2004) apstrīd, ka mūsdienu etniskās identitātes noteikšanas metodes pilnība saskan ar Eriksona pieņēmumiem par izziņāšanu un saistību (Erikson, 1968). Ar mūsdienu metodi identitātes pārlicība parāda izziņu, saistības un apstiprinājuma tālāko attīstību. Tas neļauj etniskās identitātes statusiem veidoties patstāvīgi, turpinot identitātes pārvarēšanas procesu, kas skaidro pozitīvo attieksmi pret piederību pie etniskās grupas. Oriģinālā Eriksona saistības koncepcija (Erikson, 1968) ieslēdz sevī atbildi, kā dažādi identitātes komponenti ir saistīti ar plašo Es.

Mūsdienu saistības definīcija parāda pozitīvo novērtējumu pret piederību konkrētai grupai, pat neskatoties uz to faktu, ka identitātes sasniegšana tiek definēta kā „drošības sajūta, kas rodas identitātes noformēšanās rezultātā” (Phinney, 1992). Tieši tāpat šajās teorijās pārlicība netiek definēta kā pozitīva vai negatīva saikne, bet praktiski etniskās identitātes sasniegšana tiek vērtēta caur jautājumiem, kas mēra apstiprinājumu un piederību (es esmu lepns par savu

etnisko grupu un par tās sasniegumiem), balstoties uz pozitīviem rezultātiem, tiek sasniegts augstāks etniskās identitātes līmenis. Tas arī nesaskan ar Tedžfela (Tajfel, 1981) teoriju kura apgalvo, ka identitātes attīstība sastāv no individuālas piederības sajūtas pie īpašas grupas un emocionālas sastāvdaļas, kas iet līdz piederības sajūtai.

Viņi piedāvā jaunu tipoloģiju, kas pārbauda etniskās identitātes statusu, kas sasaistās ar Mārsijas operacionalizāciju (Marcia, 1982, 1994, kā minēts Umana-Taylor, 2004) un Eriksona teoriju (Erikson, 1968), kā arī ar Tajfela sociālās identitātes teoriju (Tajfel, 1981). Citiem vārdiem sakot, piedāvāta tipoloģija ietver sevī indivīdu pieredzi, kas jūt ka viņu etniskums ir svarīga sastāvdaļa viņu sociālajā Es, kas ir saistīts ar atklāsmes procesu, kas definē savas jūtas un tās lomas izvēli, ko spēlē etniskā identitāte viņu dzīvē. Tas ietver arī tos indivīdus, kas atklāja savu etniskumu un skaidri saprata savas jūtas attiecībā uz to, ko nozīme piederēt kādai grupai, un kamēr viņi vēl skaidri neapraksta savas pozitīvas jūtas pret viņu grupu, piemēram, divas sievietes no Filipīnām, kuras izzina etniskumu, piedalās dažādos pasākumos, lasa grāmatas par vēsturi, runā ģimenēs (izzināšana). Viņas jūt pārliecību tajā, ko nozīme būt par Filipīnieti (iesaistīšana), bet vienai no viņām jūtas pozitīvi, bet otra negatīvi attiecībā uz saviem avotiem (apstiprinājums).

Etniska identitāte sastāv no trim parametriem:

1. Līmenis, kādā indivīds izzina savu etniskumu (izzināšana)
2. Līmenis, kādā viņi ir pārliecināti ko viņam nozīme etniskums (iesaistīšana)
3. Līmenis, kādā viņus uztrauc viņu lēmumi (apstiprinājums)

Tālāk es aprakstīšu svarīgus punktus jaunas skalas izveidē, jo tieši to es grasos izmantot un arī pētījumu aprakstos es norādīšu, kāpēc, manuprāt, nepieciešams ir izmantot tieši šo skalu lai izmērītu etnisko identitāti.

Etniskās identitātes jaunas skalas izveide

No sākta gala bija izveidotas divas apakš skalas: izzināšana un iesaistīšana. Pēc Marsijas tipoloģijas identitātes sasniegšana ir atkarīga no izzināšanas un iesaistīšanas attīstības (Marcia, 1982, 1994, kā minēts Umana-Taylor, 2004), jo tieši tie parāda indivīda līmeni attiecībā pret a) sava etniskuma izzināšanu b) izjūtam pret savu etniskumu. Bija izveidoti 35 apgalvojumi, ka arī, bija izveidota trešā skala „apstiprinājums”, balstoties uz to, ka saikne ar savu identitāti var būt kā pozitīva, tā arī negatīva. Šī skala bija izstrādāta ar Finnejas teorijas palīdzību par etniskās identitātes formēšanu (1989). Tādā veidā kopējā jautājumu krājumā bija 46 apgalvojumi (32 izzināšana, 13 iesaistīšana un 10 apstiprinājums) un katrai skalai bija kā pozitīva, tā arī negatīva puse.

Pētījumu rezultātā bija noņemti pārāk plaši un nevajadzīgie apzīmējumi, tādā veidā mērījuma gala versija ieslēdza sevī 17 apgalvojumus. Visiem testiem šo mērījumu pārbaudē bija pozitīvi rezultāti.

Lai pārbaudītu šo mērījumu validitāti viņi pārbaudīja korelāciju starp katru skalu un pašcieņas mērījumiem, ka arī, pārmantoto etnisko socializāciju. Bijušie pētījumi parāda svarīgu pozitīvu saikni starp etnisko identifikāciju un pašcieņu (Phinney, 1995; Umana-Taylor, 2002), ka arī, starp etnisko identitāti un pārmantoto etnisko socializāciju (Umana-Taylor & Fine, 2001 kā minēts Umana-Taylor un citi, 2004). Šajā pētījumā izzināšanas un iesaistīšanas skalas bija pozitīvi saistītas ar pašcieņu un pārmantoto etnisko socializāciju starp etniskā mazākuma pārstāvjiem, bet priekš vairākuma pārstāvjiem bija saikne starp šīm skalām un pārmantoto etnisko socializāciju, bet ne pašcieņu. Priekš abām grupām apstiprināšana nebija saistīta ne ar vienu no augstāk minētām lietām.

Agrākajos pētījumos bija atrasta saikne starp etnisko identitāti un pašcieņu, bet tas varēja būt tāpēc, ka etniskās identitātes līmeņa mērīšanas veids bija kļūdainš, jo apvienoja individuālo apstiprinājuma rādījumus ar izzināšanas rādījumiem un to savstarpējo saikni. Viņu pētījumi parādīja to, ka nav svarīgi vai jūs jūtaties pozitīvi, vai negatīvi atkarībā pret savu etniskumu, tas neietekmē pašcieņu, bet gan to, kā jūs jūtaties, vai esat izzinājuši un pārliecināti tēmās, kas saistītas ar jūsu etniskumu. Izmantojot jaunu etniskās identitātes mērījumu, man būs iespēja noteikt saistību starp etnolingvistisko vitalitāti ne tikai ar kopējo etniskās identitātes rādītāju, bet arī ar katru tās sastāvdaļu, un nav teikts, ka etnolingvistiskā vitalitāte būs saistīta ar kopējo etnisko identitāti.

Saistība starp etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti

Lai parādītu sakaru starp etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti es sākšu ar to ka paradīšu valodas lomu identitātes procesā. Kā apgalvo Whorf etnokultūru normu identifikācijas procesā vislielākā nozīme ir valodai, kas pastāvot kopetniskās identitātes faktoram, atstarojas viņā kā kultūras domas par etnisko valodu (Whorf, 1956). Saikne starp etnolingvistisko vitalitāti un cilvēku attiecībām un uzvedību var būt paskaidrota ar Tedžfela, (Tajfel, 1981) sociālās identifikācijas teorijas palīdzību: grupas biedra attieksme pret atrašanos sociālistiskajā vai etniskajā grupā tieši tāpat kā vērtība un emocionāla grupas piederība, atspoguļo cilvēku sociālo identifikāciju. Sociāla identifikācija ir daļa no sevis sapratnes; pozitīva sociālā identifikācija tiek veidota no pozitīvo un labvēlīgo faktū salīdzināšanas - politiskie un ekonomiskie resursi un intelektuālie rādītāji, kuri bija dominējošās grupas vērtēti. Vajadzība pēc labvēlīgas sociālas identifikācijas noved pie sociālām sacensībām un sāk parādīties negatīvas savstarpējās attiecības un negatīva uzvedība starp cilvēkiem, kas atrodas grupā un cilvēkiem, kas grupā neatrodas. Turpretim, lai pārskatītu

daudzus faktorus, kuri ir saistīti ar etnolingvistisko vitalitāti Borhiss un citi piedāvāja trīs faktoru etnolingvistisko vitalitātes modeli – demogrāfija, statuss un savstarpējas palīdzības faktori – tas bija veikts, lai attīstītu struktūru, kā arī, lai varētu veikt pētījumus par sociālās kultūras mainību, par grupas iekšējām attiecībām, par komunikāciju starp kultūrām, par otras valodas mācīšanos, savas valodas izmantošanu, valodas mainību un zaudējumu.

Etnolingvistiskās vitalitātes teorija ir sociālpsiholoģiskais ceļš, saikne starp valodu un identifikāciju. Saikni starp valodu un identitāti apstiprina pētījums, kas bija veikts Āfrikā (Bornman E., Appelgryn, Ans E.m., 1997), un pētījums, kas bija veikts lai uzzināt saikni starp etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti (J. Ytsma, M. Viladot & H. Giles, 1994). Kā jau bija teikts agrāk, etnolingvistiskā vitalitāte dalās subjektīvajā un objektīvajā. Sava pētījumā es grasos parādīt saikni tieši starp subjektīvo etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti.

Subjektīva etniska vitalitāte ir psiholoģiska konstrukcija, kas tiek papildināta pēc tā kad tika pieskaitīta pie afektīviem un emocionāliem filtriem. Un tieši šī iemesla dēļ var būt pieskaitīta pie cilvēka, kas runā dotajā valodā, kultūras identitātes līmeņa (Giles un citi, 1994). Abi elementi (subjektīvā etniskā vitalitāte un identitāte) ir ietverti etnolingvistiskās vitalitātes teorijā (Beebe and Giles, 1984; Hildebrandt and Giles, 1983, kā minēts Ytsma un citi, 1994). Balstoties uz agrāko šīs teorijas definīciju var apgalvot, ka etniska identitāte un subjektīva etniska vitalitāte ir pozitīvi saistīti viens ar otro. Kā apgalvo Gao (Gao, 1990, kā minēts Ytsma un citi, 1994) etniskas grupas pārstāvis, kas sevi stipri identificē kā šīs grupas pārstāvis rādīs augstāku grupas vitalitāti. Bet balstoties uz pārformulēto etnolingvistiskās vitalitātes versiju subjektīva etniska vitalitāte un identitāti var būt negatīvi saistītas viens ar otro, tie kas identificē sevi pie savas grupas var rādīt zemu grupas vitalitātes līmeni (Giles & Jonson, 1987).

Balstoties uz Umanas-Teiloeres (Umana-Taylor, 2004) teoriju tāds divkārtšs rezultāts var būt saistīts ar kļūdu etniskās identitātes iegūšanā, kur saiknes un iesaistīšanas stadija bija uztverama tikai no pozitīvas puses. Izpētīsim etniskas identitātes formēšanas procesu nedaudz detalizētāk. Ka apgalvo Finnija (1992) etniskas identitātes formēšanas sastāv no trim stadijām. Pirmā stadija apraksta to lietu izzināšanu, kas saistītas ar etniskumu. Kā bija teikts agrāk valodas un etniskuma saistība ir acīmredzama, no kā var secināt, ka zemas valodas vitalitātes dēļ cilvēkam var rasties problēmas šīs stadijas realizācijā, bet tas nenozīmē, ka šī stadija pie zemiem etniskās vitalitātes rādītājiem būs negatīva.

Otra stadija balstās uz to vai citu lēmumu pieņemšanu, kas saistīti ar savu etniskumu. Pie tam kā bija teikts agrāk tāda saistība iesaistīšana var būt ka pozitīva tā arī negatīva. Te es domāju, ka pastāv tieša saistība starp šo rādītāju un etnolingvistiskās vitalitāti, jo tieši

neiespējamība pozitīvi izlemt par savu valodu var izsaukt negatīvo etnisko identitāti, kā sekas tam būs neiespējamība līdz beigām izlemt par savu attieksmi pret valodu.

Tādā veidā trešā stadija, kurā cilvēks vai nu līdz galam pozitīvi izlemj, vai arī neizlemj par savu etniskumu, būs saistīta ar lingvistisko vitalitāti.

Etnolingvistiskās identitātes teorija

Etnolingvistiskās identitātes teorija balstās uz Tedžfela (1979) sociālas identifikācijas teoriju. Šī teorija apgalvo, ka indivīdi sadala sociālo pasauli un tāpēc redz sevi kā dažādu grupu pārstāvjus. Šīs zināšanas definējas kā indivīda sociāla identifikācija un tā var būt gan pozitīva, gan negatīva, balstoties uz to, ka viņa grupa pilnība apmierina viņus salīdzinājumā ar citām grupām. Indivīdi cenšas sasniegt pozitīvo identifikāciju ar dažādu dimensiju meklēšanas palīdzību, citiem vārdiem sakot, indivīdi cenšas sasniegt pozitīvo „psiholoģiski izteiktu individualitāti” (Tajfel, 1982). Valoda iekļaujas šajā aprakstā, kad grupa vērtē pašu valodu un valodas variācijas kā dimensiju, lai salīdzinātu ar citām grupām. Tādējādi cilvēki, kas vērtē satikšanos ar citu grupu pārstāvjiem kā iekšgrupas un vērtē viņu valodu kā vērtīgu viņu identitātes aspektu, vēlēšies saņemt pozitīvo identitāti ar dažādu stratēģiju adaptācijas palīdzību „psiholingvistisko atšķirību no citiem”, tādus kā pārslēgšanos uz grupas valodu, akcentējot etnisko dialektu un slengu (Bourhis, 1979; Taylor & Royer, 1980).

Dažreiz etnisko grupu mazākums, kuriem it kā ir negatīva sociāla identifikācija pretēji dominantajām grupām nepieņem valodas adaptācijas stratēģiju. Tedžfels un Terners (1979) pieņēma, ka sociālā salīdzināšana notiek tad, kad cilvēki 1) stipri identificē sevi ar savu grupu un 2) dara bīstamus sociālos salīdzinājumus starp savas un citas grupas pozīcijām.

Etnolingvistiskās identitātes teorija nonāk pie secinājuma, ka pat ja katras personas piederība pie grupas ir šīs grupas identitātes daļa, viņi nekad nebūs vienādi, raksturīgi kādā laika posmā. Tikai tad, kad grupas lingvistiskais raksturojums ir izteikts, mēs varam gaidīt mūsu valodas īpašību izcelšanu kā starpgrupu stratēģiju. Izejot no šīs teorijas es domāju, ka saikne starp etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti var būt pozitīva tikai tajā gadījumā kad indivīds izvēlas valodu kā svarīgu savas identitātes daļu. Tā ir ļoti svarīga lieta, pētot saistību starp etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti, kuru ir nepieciešams pārbaudīt tālākajos pētījumos. Savā pētnieciskā darbā es nebalstīšos uz šo teoriju, bet es uzskatu par svarīgu veltīt tai uzmanību, kā etniskās identitātes un etnolingvistiskās vitalitātes savstarpējo daļu.

Kopsavilkums

Lingvistiskā vitalitāte ir tas, kas palīdz grupai uzvesties kā atsevišķam, aktīvam kolektīvam starpgrupu situācijā (Giles, Bourhis and Taylor, 1977). Ir trīs faktori, kuri veido lingvistisko vitalitāti: demogrāfiskais raksturojums, grupas biedru un to kultūru sociālais statuss, institucionālā atbalsta līmenis (Bourhis and Taylor, 1977). Lingvistiskai vitalitātei ir trīs

rādītāji: augsta, vidēja un zema. Augsta vitalitāte pasaka, ka etniskās grupas valoda tiek saglabāta un grupa var atrasties daudzvalodu vidē. Grupas ar zemu vitalitāti ies caur valodas asimilācijai un beigu beigās nebūs kā atšķirīgs grupas kolektīvs (Bourhis et.al.,1981). Toties pastāv iespējamība, ka zems lingvistiskās vitalitātes rādītājs var novest pie etniskās grupas mobilizācijas, lai uzlabotu savu stāvokli sabiedrībā (Grant, 1992). Atkarīgi no vitalitātes uztveres līmeņa, cilvēks sāks biežāk vai retāk runāt savā etniskā valodā (Fishman, 1991). Nespēja saglabāt identitāti grupas iekšienē un grupas identitātes drauds ir saistīts ar negatīvām attiecībām un uzvedību pret ārējām grupām (Granta, 1992). Subjektīvā vitalitāte - cik ļoti cilvēki paši jūt, ka viņu valodu grupa ir dzīvīga un dzīvotspējīga (Bourhis un Satcher, 1984). Balstoties uz sociālās identitātes teoriju (Tajfel, 1981) – Sociālā identitāte ir vienas grupas piederības izprašana un psiholoģiska grupas piederības izjūta, no kā izriet etniskās identifikācijas definīcija. Etniskā identitāte ir kad cilvēks saprot sevi kā sava etnosa daļu. Etniskā identitāte sastāv no trim parametriem: 1) līmenis, kādā indivīds izzina savu etniskumu (izzināšana), 2) līmenis, kādā viņi ir pārliecināti ko viņiem nozīme etniskums (iesaistīšana), 3) līmenis, kādā viņus uztrauc viņu lēmumi (apstiprinājums) (Umana-Taylor, 2004). Katra no šīm stadijām rāda līmeni, kādā cilvēks atrodas atkarībā no savas identitātes. Sasniegta identitāte ir beigu stadija, kad cilvēks pozitīvi identificē sevi kā sava etnosa sastāvdaļu, kas ir par iemeslu pozitīviem pašcieņas rādītājiem (Phinney, 1995; Umana-Taylor, 2002) un etniskas socializācijas (Umana-Taylor & Fine, 2001). Tapāt kā etnolingvistiskās vitalitātes teorija arī etniskas identifikācijas teorija balstās uz sociālas identifikācijas teoriju, kas norāda par savstarpējo saikni. Dotajā momentā, kā apgalvo Umana-Teilore (Umana-Taylor, 2004), tie pētījumi, kas bija veikti, bija neprecīzi, jo saikne starp indivīdu un savu etniskumu vienmēr tika pētīta kā pozitīva, un tādēļ nebija iespējas ieraudzīt konkrēto saikni, ar kuru saistīta etnolingvistiskā vitalitāte un etniskā identitāte (Umana-Taylor, 2004). Tādā veidā savā darbā es mēģināšu atrast saikni starp etnolingvistisko vitalitāti un etnisko vitalitāti, turklāt, ne tikai ar kopējo rezultātu - sasniegto identitāti, bet arī ar katru atsevišķu etniskās identitātes formēšanas stadiju.

Hipotēzes

Subjektīvā etnolingvistiskā vitalitāte pozitīvi korelē ar izzināšanu (etniskās identitātes apakš skala)

Pētījuma metode

Pētījuma dalībnieki: pētījuma respondenti - 18-20 gadīgie jaunieši, 27 vīrieši un 34 sievietes (viens respondents nav atzījis dzimumu) no krievu etnolingvistiskās grupas. Respondentu skaits ir 62 cilvēki.

Instrumentārijs: pētījumā tika izmantoti Subjective ethnolinguistic vitality questionnaire (SVQ) of Bourhis et al. (1981) un Ethnic identity scale (EIS) (Developing The Ethnic Identity Scale Using Eriksonian and Social Identity Perspectives) (J. Umana-Taylor un citi, 2004). Bija pārbaudīta korelācija starp trim etniskās identitātes apakš skalām: izzināšana, iesaistīšana, apstiprinājums un vienai etnolingvistiskās vitalitātes apakš skalai: subjektīva vitalitāte. Testi bija adaptēti. EIS ietver sevī daudz līdzīgus jautājumus, tāpēc bija pieņemts lēmums dažus jautājumus „apgriezt” (piemēram, „Manas jūtas par savu etniskumu vairāk gadījumos ir negatīvas” bija izmainītas uz „Manas jūtas par savu etniskumu vairāk gadījumos ir pozitīvas”). Ka arī pēc krievu valodas likumiem nebija iespējas lietot vārdu „etniskums” un pēc jautājuma būtības bija nolemts izmainīt to uz vārdu „nacionalitāte”. Procedūra: pētījuma mērījumi bija veikti skolās, kur mācās krievu etnolingvistiskās grupas pārstāvji un internetā. Katram dalībniekam bija izsniegti gan SVQ, gan EIS, kurus vajadzēja aizpildīt bez laika ierobežojuma.

Pētījuma shēma

Rezultāti

Etnolingvistiskā vitalitāte

Pirmais, kas tika veikts, bija pārbaude uz SVQ testa ticamību. SVQ Kronbaha alfa=0.64, kas nozīmē, ka testa ticamība ir pazemināta. Tomēr tā ir tuvu 0,70, tuvu pieņemamajai.

1. Tabula. Sieviešu un vīriešu izlases etnolingvistiskās vitalitātes skalas statistikas rādītāji

	Dzimums			
	Sievietes		Vīrieši	
	(n=34)		(n=27)	
	M	SD	M	SD
Etnolingvistiskā vitalitāte	9,79	2,76	10,74	2,71

Valodas izmantošana

Uz jautājumiem par valodas izmantošanu dažādās situācijās tādās, kā runājot ar ģimenes locekļiem, ar vienaudžiem, klasesbiedriem, ar draugiem, runājot par literatūru, par jaunam ziņām, pasākumiem, krievu valoda saņēma visvairāk procentu no 97% līdz 100% atkarīgi no situācijas. Tas liecina par augsto krievu valodas izmantošanas līmeni.

Valodas izmantošanai dažādās sfērās bija šādi rezultāti (1.attels).

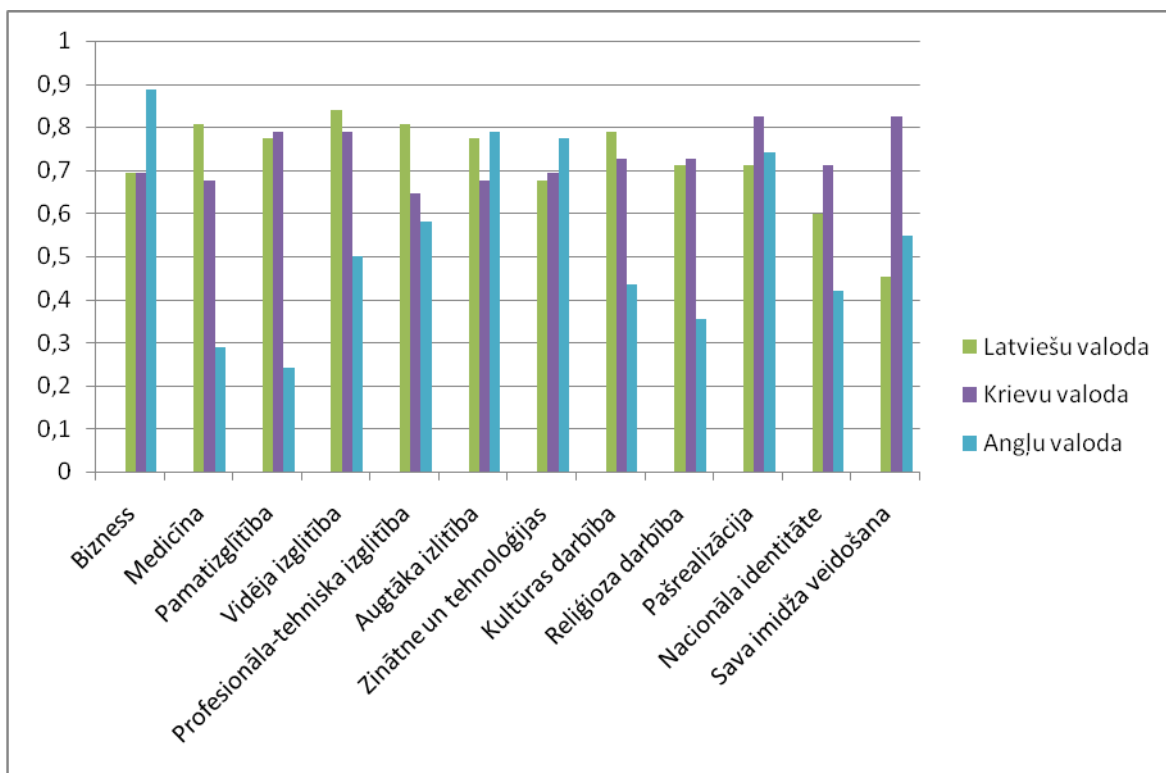
Respondenti izvēlas angļu valodu kā svarīgu biznesam (88,7%), medicīnā pēc respondentu domām vissvarīgākā valoda ir latviešu valoda (80,6%). Pamatizglītībai – krievu valoda (79%). Vidējai izglītībai – latviešu valoda (8,9%). Profesionālai – tehniskai izglītībai – latviešu valoda (80,6%). Augtākai izglītībai – angļu valoda (79%). Zinātnē un tehnoloģijās – angļu valoda (77,4%). Kultūras darbībām – latviešu valoda (79%). Darbībām, kas saistītas ar reliģijām – krievu valoda (72,6%), bet tai tuvu ir arī latviešu valoda (71%). Pašrealizācijai – krievu valoda (82,3%). Nacionālai identifikācijai – krievu valoda (71%) un sava imidža veidošanai – krievu valoda (82,3%).

Krievu valodai vislielākie procenti ir trim pēdējām sfērām (pašrealizācija, nacionālā identifikācija un sava imidža veidošana).

Demogrāfiskā informācija

Daudzi respondenti neatzīmēja ģimenes ienākumus, tāpēc nav iespējams izmantot un interpretēt šo faktoru.

1. Attēls. Valodas izmantošanas histogramma.

Etniskā identitāte

Bija pārbaudīta etniskās identitātes skalas ticamība. Etniskās identitātes iesaistīšanas skalas Kronbaha alfa = 0,82 , kas nozīmē, ka testa ticamība ir laba. Etniskās identitātes izzināšanas skalas Kronbaha alfa = 0,76, kas nozīmē, ka testa ticamība ir pieņemama. Etniskās identitātes apstiprinājuma skalas Kronbaha alfa =0,87, kas nozīmē, ka testa ticamība ir laba.

2. *tabula.* Sieviešu un vīriešu izlases etniskās identitātes zemskalas statistikas rādītāji

	Dzimums			
	Sievietes		Vīrieši	
Etniskās identitātes	(n=34)		(n=27)	
skalas	M	SD	M	SD
Iesaistīšana	16,18	3,46	16,33	4,36
Izzināšana	18,71	4,88	19,07	4,43
Apstiprinājums	12,68	2,96	13,07	3,57

Etnolingvistiskā vitalitāte un etniskā identitāte

Bija pārbaudīta korelācija starp etnolingvistiskās vitalitātes un etniskās identitātes mainīgajiem lielumiem. Pēc rezultātiem (3.tabula) ir redzams, ka pastāv negatīva korelācija starp etnolingvistiskās vitalitātes rādītājiem un etniskās identitātes apakš skalu „Iesaistīšana” ($r=0,30$, $p<0,05$). Tas nozīmē, ka etnolingvistiskās vitalitātes rādītāja samazināšanās ir saistīta ar pozitīvākām jūtām pret savu etniskumu. Citās skalās nozīmīgas korelācijas nav.

3. *tabula.* Etnolingvistiskās vitalitātes un etniskās identitātes rādītāju korelācijas.

Mainīgie lielumi	1	2	3	4
1.Etnolingvistiska vitalitāte	``			
2. Iesaistīšana	0,30*	``		
3.Izzināšana	-0,22	0,40**	``	
4.Apstiprinājums	-0,11	0,64**	0,55**	``

n = 62; * $p<0,05$; ** $p<0,01$

Iztirzājums

Pētījums atklāja kā pastāv negatīva korelācija starp subjektīvo etnolingvistisko vitalitāti un etniskās identitātes apakšskalu „Iesaistīšana”. Tas nozīmē, ka jo cilvēks pats izjūt, ka viņa etnosa valodai ir zemāka dzīvotspēja, jo pozitīvākas būs jūtas par savu etniskumu. Šis rezultāts ir pretrunā agrīnajai etnolingvistiskās vitalitātes versijai. Kā apgalvo Gao (Gao, 1990, kā minēts Ytsma un citi, 1994), etniskās grupas pārstāvis, kas sevi stipri identificē kā šīs grupas pārstāvi, rādīs augstāku grupas vitalitāti, bet tas saskaņojas ar pārformulēto etnolingvistiskās vitalitātes versiju, kurā bija pieņemts, ka subjektīvā etniskā vitalitāte un identitāte var būt negatīvi saistītas viena ar otru, tas nozīme, ka tie, kas identificē sevi pie savas grupas, var rādīt zemu grupas vitalitātes līmeni (Giles and Jonson, 1987). Pētījumā, kuru veikuši Itsma un citi (Ytsma un citi, 1994), tika konstatēts, ka frīziem ir negatīva saistība starp viņu identifikāciju un lingvistisko vitalitāti, kas ir līdzīgi mana pētījuma rezultātiem. Itsma un citi skaidro šos rezultātus ar to, ka frīzi gaida savas valodas statusa paaugstināšanu un tāpēc arī parāda augstus identifikācijas rādītājus. Tāpat viņi izveido pieņēmumu, ka ir objektīva un ideāla vitalitāte. Respondenti uzskata, ka reālā vitalitāte nesaskan ar ideālo un tas samazina etnolingvistiskās vitalitātes līmeni. Mana pētījuma ietvaros es nevaru konstatēt vai apgāzt šo pieņēmumu.

Kā tika konstatēts Koļesova pētījumā (Koļesovs, 2007), jaunieši no skolām ar krievu mācību valodu raksturo esošās attiecības starp etniskām grupām Latvijā kā problemātiskas. Viņi atzīmēja bažas par attieksmi pret etniskajām mazākuma grupām. Šādi rezultāti, kā arī negatīva korelācija starp etnolingvistiskās vitalitātes un etniskās identitātes apakšskalu „Iesaistīšana” varētu būt saistīti ar to, ka krievu lingvistiskā grupa uzskata savas valodas vitalitāti par vāju. Kā skaidroja Grants, grupa, kura uzskata savu etnolingvistisko vitalitāti par vāju, ir iespējams mobilizēties, lai nostiprinātu savu stāvokli sabiedrībā (Grant, 1992). Iespējams, ka pozitīvas jūtas pret savu etnosu paaugstināšanu gadījumā, kad samazinās lingvistiskā vitalitāte (to, kas bija atklāts pētījumā), ir mobilizācijas mehānisms, par kuru runā Grants, aizsargmehānisms, kas ļauj paaugstināt savu statusu un drošības sajūtu. Citiem vārdiem sakot, ja cilvēki jūt, ka viņu valodas dzīvotspēja samazinās, viņi, lai pasargātu sevi, jutīsies pozitīvāk noskaņoti pret savu etnosa grupu. Līdzīga situācija bija novērojama arī pētījumā Dienvidāfrikā, kur no visām trim grupām, kuras runā afrikāņu valodā, eiropēdi novērtēja savu etnolingvistisko vitalitāti pašā zemākajā līmenī. Balstoties uz piecām dimensijām, kuras tika identificētas šajā pētījumā, kā arī balstoties uz Bourhisu un citiem (1981), zems etnolingvistiskais vitalitātes līmenis eiropēdus, kas runa afrikāņu valodā, novedīs pie asimilācijas un identitātes zaudēšanas starp citām grupām vai arī pie mobilizācijas ar mērķi uzlabot savu stāvokli sabiedrībā. Tomēr Appelgrin and Bormans

(1996) noskaidroja, ka eiropēdi, kas runa afrikāņu valodā, identificē sevi ar savu grupu daudz augstāk nekā to dara daudzas citas grupas. Dienvidāfrikas gadījumā, jaunas valsts varas izveides periodā, bija iezīmes, kas raksturoja afrikāņu valodā runājošo eiropēdu demoralizāciju, piemēram, emigrāciju uz citām dienvidu valstīm. Šī tendence iezīmējās kā savdabīga grupveida pašnāvības forma. Afrikāņu valodas statusa mazināšanās tiek uzskatīta par vienu no emigrācija iemesliem. Eiropēdus, kas runā afrikāņu valodā, emigrācija visdrošāk novedīs pie asimilācijas citās valstīs. Protams, šāds rezultāts konstatēts Dienvidāfrikā un Latvijas kontekstā rezultāts nav prognozējams, jo no pētījuma rezultātiem ir redzams, ka krievu lingvistiskas grupai nav zema etnolingvistiskā vitalitāte, viņi izmanto krievu valodu dažādās situācijās un izvēlas savu valodu par svarīgu nacionālajā identifikācijā, pašrealizācijā un sava tēla veidošanas gadījumos. Būtu svarīgi pēc kāda laika atkārtoti izpētīt krievu etnolingvistisko grupu, lai uzzinātu kādas tendences notiek, vai ir pazeminājusies subjektīvā lingvistiskā vitalitāte vai paaugstinājusies etniskā identifikācija. Salīdzinot šos faktorus ir iespējams novērot tendences un var prognozēt tālāko attīstību, kā arī prognozēt attiecības ar citam lingvistiskajām grupām.

Mana hipotēze par to, ka subjektīvā etnolingvistiskā vitalitāte pozitīvi korelē ar izzināšanu (etniskās identitātes apakšskala), nav apstiprinājusies. Starp šīm skalām nav nozīmīgas saistības. Tas nozīmē, ka lingvistiskā vitalitāte nav saistīta ar to, vai cilvēks izzina savu etniskumu vai nē. Bez tam pētījumā piedalās tikai sešdesmit respondentu. Manuprāt, ir nepieciešams palielināt respondentu skaitu, lai precīzāk izpētīt šo saistību.

Pētījumā nebija atrasta saistība starp etnolingvistisko vitalitāti un apstiprinājumu. Tas nozīmē, ka subjektīvā lingvistiskā vitalitāte nav saistīta ar to, vai cilvēks nodefinēja, ko viņam nozīme būt piederīgam savam etnosam vai ne.

Jautājumi par valodas izmantošanu parādīja, ka cilvēki paši izjūt etnosa valodas nozīmību nacionālajā identifikācijā. Kā apgalvo etnolingvistiskās identitātes teorija (Bourhis, 1979; Taylor & Royer, 1980), saikne starp etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti būs tikai tajā gadījumā, ja indivīds izvēlas valodu kā svarīgu savas identitātes daļu un ja cilvēki, kas vērtē satikšanos ar citu grupu pārstāvjiem kā iekšgrupas un vērtē viņu valodu kā vērtīgu viņu identitātes aspektu, vēlēšies saņemt pozitīvu identitāti ar dažādu stratēģiju adaptācijas palīdzību - „psiholingvistisko atšķirību no citiem”, tādu, kā pārslēgšanos uz grupas valodu, akcentējot etnisko dialektu un slengu (Bourhis, 1979; Taylor & Royer, 1980).

Diemžēl šajā pētījumā nebija iespējas interpretēt demogrāfisko faktoru, bet valodas izmantošanas rādītāji ir diezgan augsti. Valodas izmantošana dažādās situācijās parādīja, ka respondenti izmanto krievu valodu visās piedāvātajās situācijās. Rezultāti parādīja, ka gandrīz visi respondenti izmanto krievu valodu: komunicējot ar ģimenes locekļiem, ar darba

kolēģiem, ar klasesbiedriem, ar draugiem; runājot par literatūru, par aktuālam ziņām, par sadzīves tēmām; runājot ballītēs. Tas liecina par to, ka respondentiem ir iespēja izmantot savu etnosa valodu brīvi sava dzīvē, kas paaugstina etnolingvistiskās vitalitātes līmeni. Iespējams, ka šis faktors dod atbalstu pozitīvām jūtām pret savu etnosu, jo, neskatoties uz to, ka respondenti uzrādījuši salīdzinoši nelielus lingvistiskās vitalitātes rādītājus, viņiem ir iespēja runāt un lietot savu valodu. Vislielākais citas valodas izmantošanas procents bijis situācijās, kad respondenti komunicē ar saviem kolēģiem, kā arī sarunājoties ballītēs. Abas situācijas ir saistītas ar mijiedarbību ar citām lingvistiskajām grupām.

Respondenti atzīmēja, ka viņiem ir svarīgi izmantot krievu valodu izglītības jomā, kas norāda uz augstu etnolingvistiskās vitalitātes līmeni. Vienāds respondentu skaits ir atzinuši par svarīgu savas etnosa valodas izmantošanu pamatizglītībā un vidēja izglītībā. Šādi rezultāti apstiprinājās arī pētījumā par latviešu un krievu etnolingvistisko grupu jauniešu laika perspektīvu Rīgā un Latgalē (Koļesovs, 2007), kurā tika noskaidrots, ka jauniešus no skolām ar krievu mācību valodu raksturo vēlme saņemt izglītību dzimtajā valodā („vēlos mācīties dzimtajā valodā”, „mācīties dzimtajā valodā, ja tas būs iespējams”), tāpat daudz respondentu uzskata par svarīgu latviešu valodas izmantošanu izglītības jomā. Pamatizglītībā procentuāli latviešu valodu izvēlas mazāk respondentu skaits nekā krievu valodu, bet vidējā izglītībā latviešu valodu atzīmējis lielāks respondentu skaits, kas liecina par to, ka krievu lingvistiskajai grupai ir svarīgi mācīties latviešu valodu un izmantot to nākotnē. Augstākās izglītības saņemšanu krievu valodā kā svarīgu ir atzīmējis mazāks respondentu skaits.

Valodas izmantošana dažādās sfērās parādīja, ka respondenti uzskata, ka krievu valoda ir svarīga nacionālajā identifikācijā, pašrealizācijā un sava tēla veidošanā. Tie ir psiholoģiski faktori, kuri ir saistīti ar sevis atrašanu un realizēšanu.

Iespējams, ka demogrāfiskais faktors arī ietekmē rezultātus, bet šajā pētījumā nebija iespējas to interpretēt. Tālākajos pētījumos ir svarīgi ievērot visus faktoros, ir svarīgi pārbaudīt katru etnolingvistiskās vitalitātes faktoru ar katru etniskās identitātes skalu. Tas dos vairāk informācijas. Manuprāt, ir vajadzīgs lielāks respondentu skaits, lai saņemtu plašāku informāciju, lai gūtu lielāku pārlicību par rezultātiem. Tāpat turpmākajos pētījumos ir svarīgi izpētīt latviešu lingvistiskās grupas etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identitāti, lai prognozētu attiecības starp divām lingvistiskajām grupām.

Diemžēl ir maz pētījumu par saistību starp subjektīvo etnolingvistisko vitalitāti un etnisko identifikāciju, tāpēc arī ir grūti interpretēt rezultātus un tāpēc, manuprāt, manam pētījumam ir liela nozīme. Ir nepieciešams vairāk un precīzāk izpētīt šo tēmu, jo tā ir aktuāla Latvijas kontekstā un dos sapratni par lingvistisko situāciju, kas savukārt dos iespēju prognozēt attiecības starp dažādam lingvistiskām grupām.

Veicot savu pētījumu, esmu ieguvusi vairāk informācijas par etnolingvistiskās vitalitātes un etniskās identitātes saistību. Atšķirībā no citiem pētījumiem es atklāju saistību nevis ar identifikāciju vispār, bet ar identifikācijas sastāvdaļu, kas dod precīzāku informāciju. Bez tam es ieguvu vairāk informācijas par lingvistisko situāciju Latvijā.

Nobeigums

Pētījuma mērķis bija uzzināt, vai lingvistiskā vitalitāte ir saistīta ar etnisko identitāti. Lingvistiskā vitalitāte ir tas, kas palīdz grupai uzvesties kā atsevišķam aktīvam kolektīvam vidē, kurā pastāv citas grupas (Giles, Bourhis and Taylor, 1977). Etniskā identitāte nozīmē, ka cilvēks saprot sevi kā sava etnosa daļu (Tajfel, 1981). Atšķirībā no citiem pētījumiem šajā pētījumā bija pārbaudīta saistība starp subjektīvo etnolingvistisko vitalitāti ar katru etniskās identitātes parametru. Ar subjektīvo vitalitāti saprot to, cik ļoti cilvēki paši jūt, ka viņu valodu grupa ir dzīvīga un dzīvotspējīga (Bourhis & Satcher, 1984). Etniskā identitāte sastāv no trīs parametriem: 1) līmenis, kādā indivīdi izzina savu etniskumu (izzināšana), 2) līmenis, kādā viņi ir pārliecināti, ko viņiem nozīme etniskums (iesaistīšana), 3) līmenis, kādā viņus uztrauc viņu lēmumi (apstiprinājums) (Phinney, 1992). Pētījumā bija konstatēta negatīva korelācija starp lingvistisko vitalitāti un etniskās identitātes apakšskalu - iesaistīšanu. Tas nozīmē, ka jo cilvēks pats izjūt, ka viņas etnosa valodai ir zemāka dzīvotspēja jo pozitīvākas būs jūtas par savu etniskumu. Visticamāk tas ir saistīts ar to, ka krievu lingvistiskā grupa uzskata savas valodas vitalitāti par vāju un tas ir veids, kā grupa mobilizējas, lai nostiprinātu savu stāvokli sabiedrībā (Grant, 1992). Dažos pētījumos ir tikuši konstatēti līdzīgi rezultāti un izdarīti pieņēmumi, lai izskaidrotu rezultātus, tomēr nav pietiekami plaša teorētiska pamata, lai precīzi izskaidrotu situāciju, kurā lingvistiskajai vitalitātei ir negatīva saistība ar etnisko identitāti.

Mana hipotēze par to, ka subjektīvā etnolingvistiskā vitalitāte pozitīvi korelē ar izzināšanu, nav apstiprinājusies. Tas nozīmē, ka lingvistiskā vitalitāte nav saistīta ar to, vai cilvēks izzina savu etniskumu vai nē. Tāpat netika atrasta būtiska saistība starp etnolingvistisko vitalitāti un apstiprinājumu. Tas nozīmē, ka subjektīva lingvistiskā vitalitāte nav saistīta ar to, vai cilvēks nodefinēja, ko viņām nozīme būt piederīgam savam etnosam vai ne.

Jautājumi par valodas izmantošanu parādīja, ka cilvēki paši izjūt sava etnosa valodas nozīmību nacionālajā identifikācijā. Respondentiem ir iespēja izmantot savu etnosa valodu brīvi sava dzīvē, kas paaugstina etnolingvistiskās vitalitātes līmeni. Respondenti atzīmēja, ka viņiem ir svarīgi izmantot krievu valodu izglītības jomā, to arī parāda pētījums, kurš tika veikts Latvijā (Koļesovs, 2007). Tas parāda, ka krievu lingvistiskas grupas pārstāvji piešķir

ļoti lielu nozīmi valodai. Bez tam rezultāti parādīja, ka krievu lingvistiskajai grupai ir svarīgi mācīties latviešu valodu un izmantot to nākotnē.

Turpmākajai temata izstrādei ir svarīgi palielināt respondentu skaitu, lai iegūt precīzāku informāciju, kā arī izpētīt latviešu lingvistisko grupu, lai prognozēt attiecības starp šīm divām lingvistiskajām grupām.

Ir ļoti svarīgi turpināt pētījumus šajā jomā, jo tā ir aktuāla tēma Latvijā. Kā apgalvo Grants, nespēja saglabāt identitāti grupas iekšienē un grupas identitātes drauds ir saistīts ar negatīvām attiecībām un attieksmi pret ārējām grupām (Grant, 1992). Lingvistiskās vitalitātes un etniskās identitātes pētīšana ļauj izprast lingvistisko situāciju Latvijā, ļauj prognozēt attiecības starp dažādam lingvistiskajām grupām.

Izmantotās literatūras saraksts

- Abrams, R., & Giles, H. (2007). Ethnic Identity Gratifications Selection and Avoidance by African Americans: A Group Vitality and Social Identity. *MEDIA PSYCHOLOGY*, 9, 115–134.
- Adams, G., Tessler, R. & Gamache, G. (2005). The Development of Ethnic Identity Among Chinese Adoptees: Paradoxical Effects of School Diversity. *Adoption Quarterly*, Vol. 8(3).
- Allard, R. & Landry, R. (1994). Subjective ethnolinguistic vitality: a comparison of two measures. *International Journal of the Sociology of Language* 108, 117-144.
- Atkinson, D., (2000). Minoritisation, Identity, and Ethnolinguistic Vitality in Catalonia. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, v21 n3 p185-97
- Bourhis, R.Y., Giles, H. and Rosenthal, D. (1981) Notes on the construction of a 'subjective vitality questionnaire' for ethnolinguistic groups. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 2 (2), 145–155.
- Bourhis, R.Y. & Sachdev, I. (1984) Vitality perceptions and language attitudes: Some Canadian data. *Journal of Language and Social Psychology* 3 (2), 97–127.
- Bornman, E., Appelgryn, Ans E.m., (1997). Ethnolinguistic Vitality Under a New Political Dispensation in South Africa. *Journal of Social Psychology*, Vol. 137.
- Bracey, R., B'amaca, Y., Umañna-Taylor, J. (2004) Examining Ethnic Identity and Self-Esteem Among Biracial and Monoracial Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 33, No. 2, pp. 123–132.
- Ericson, E.H. (1959). Identity and life cycle. *Psychological issues*, 1 (Monograph No.1).
- Ericson, E.H. (1968). Identity: Youth and crisis. *New York: Norton*.
- Evans, C., (1996). Ethnolinguistic vitality, prejudice and family language transmission. *The*

- Fishman, Joshua, A., (2000). Languages Be Saved? Reversing Language Shift, Revisited: A 21st Century Perspective
- Giles, H & Jahson, P.(1987) Ethnolinguistic identity theory: a social psychological approach to language maintance. *International Journal of the Sociology of Language*; Vol. 68, pp 69-99.
- Grant, P. R. (1992). Ethnocentrism between groups of unequal power in response to perceived threat to social identity and valued resources. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 24(3), 348-370.
- Phinney, J.S. (1989). Stage of ethnic identity development in minority group adolscents. *Journal of early adolescence*, 9. 34-49.
- Phinney, J.S. (1992). The multigroup ethnic identity measure: A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7, 156-176.
- Phinney, J.S., Cantu, C.L. & Kurtz, D.A. (1997). Ethnic and American identity as predictors of self-esteem among African American, Latino, and White adolscents. *Journal of youth and adolescence*, 26, 195-185.
- Riley, F., (2007). Language, culture and identity. *Etholinguistic*, 8-20.
- Ros, M., Huici, C. & Cano, J. I., (1994). Ethnolinguistic vitality and social identity: their impact on ingoup bias and social attribution. *International journal of the sociology of lanfuage*, 108, 145-166.
- Sando, A. (1990). Ethnic Identity: Crisis and Resolution. *Journal of Multicultural Counseling & Development* Vol. 18, Issue 1.
- Scott, Chris, Brown & Kathleen (2008). Rising above My Raisin'?: Using Heuristic to Explore the Effects of the Lumbee Dialect on Ethnic Identity Development. *American Indian Quarterly* 32, Issue 4.
- Shaaban, K., & Ghaith, G. (2002). University students' perception of the ethnolinguistic vitality of Arabic, French and English in Lebanon. *Journal of sociolinguistic* 6/4, 557-574.
- Tajfel, H. (1981). Human groups and social categories. *Cambridge, England: Cambridge Univercity*.
- Umana-Taylor, J., Yazedjian, A. & Bamaca-Gomez, M. (2004). Developing the ethnic identity scale using Eriksian and social identity perspectives. *An international journal of theory and research*, 4(1), 9-38.
- Way, N., Santos, C., Niwa, E. Y., & Kim-Gervey, C. (2008) To Be or Not to Be: An Exploration of Ethnic Identity Development in Context. The intersections of personal

and social identities. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 120, 61–79.

Yagmur, K., & Kroon, S. (2003). Ethnolinguistic vitality perceptions and language Revitalisation in Bashkortostan. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 24(4), 319-336.

Yagmur, K., & Kroon, S. (2006). Objective and Subjective Data on Altai and Kazakh Ethnolinguistic Vitality in the Russian Federation Republic of Altai. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 27(3), 241-258.

Ytsma, J., Viladot, M. & Giles, H. (1994). Ethnolinguistic vitality and ethnic identity: some Catalan and Frisian data. *International Journal of the Sociology of Language* 108, 63-78.

Bibliogrāfija

Abrams, R., & Giles, H. (2007). Ethnic Identity Gratifications Selection and Avoidance by African Americans: A Group Vitality and Social Identity. *MEDIA PSYCHOLOGY*, 9, 115–134.

Adams, G., Tessler, R. & Gamache, G. (2005). The Development of Ethnic Identity Among Chinese Adoptees: Paradoxical Effects of School Diversity. *Adoption Quarterly*, Vol. 8(3).

Allard, R. & Landry, R. (1994). Subjective ethnolinguistic vitality: a comparison of two measures. *International Journal of the Sociology of Language* 108, 117-144.

Appelgryn, A. E. M. & Borman, E. (1996). Relative deprivation in contemporary South Africa. *The journal of social psychology*, 136(3), 381-397.

Archer, S.L. (1989). The satus of identity: Reflection on the need for intervention. *Journal of adolescence*, 12, 345-359.

Atkinson, D., (2000). Minoritisation, Identity, and Ethnolinguistic Vitality in Catalonia. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, v21 n3 p185-97.

Bachay, J. (1998). Ethnic identity development in urban Haitien adolescents. *Journal of multicultural counseling and development*, 26, 96-109.

Beebe, L. M. & Giles, H. (1984). Speech-accomodation theories: a discussion in terms of second-language acquisition. *International journal of the sociology of language*, 46, 5-32.

Bourhis, R.Y. (1979). Language in ethnic interaction: a social psychological perspective. *Language and ethnic relation*, 117 – 142. Oxford: Pergamon.

- Bourhis, R.Y., Giles, H. and Rosenthal, D. (1981) Notes on the construction of a 'subjective vitality questionnaire' for ethnolinguistic groups. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 2 (2), 145–155.
- Bourhis, R.Y. & Sachdev, I. (1984) Vitality perceptions and language attitudes: Some Canadian data. *Journal of Language and Social Psychology* 3 (2), 97–127.
- Bornman, E., Appelgryn, Ans E.m., (1997). Ethnolinguistic Vitality Under a New Political Dispensation in South Africa. *Journal of Social Psychology*, Vol. 137.
- Bracey, R., B'amaca, Y., Umaña-Taylor, J. (2004) Examining Ethnic Identity and Self-Esteem Among Biracial and Monoracial Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(2), pp. 123–132.
- Cross, W. E. (1995). The psychology of nigrescence: Revising the cross model. *Handbook of multicultural counseling* (pp. 93-122). Thousand Oaks. CA: Sage.
- Ericson, E.H. (1959). Identity and life cycle. *Psychological issues*, 1 (Monograph No.1).
- Ericson, E.H. (1968). Identity: Youth and crisis. *New York: Norton*.
- Evans, C., (1996). Ethnolinguistic vitality, prejudice and family language transmission. *The bilingual research journal*. Vol. 20, No. 2, 177-207.
- Fishman, J. (1972). *The sociology of language*. Rowley, MA: Newbury House.
- Fishman, Joshua, A., (2000). Languages Be Saved? Reversing Language Shift, Revisited: A 21st Century Perspective
- Gao, G., Schmidt, K. L. & Gudykunst, W. B. (1990). Strength of ethnic identity and Perception of ethnolinguistic vitality. Paper presented at the 40th international communication association convection, Dublin.
- Giles, H., & Johnson, P. (1981). The role of language in ethnic group relations. *Intergroup behavior* (pp. 199–243). Oxford: Blackwell.
- Giles, H & Jahnsn, P.(1987) Ethnolinguistic identity theory: a social psychological approach to language maintance. *International Journal of the Sociology of Language*; Vol. 68, pp 69-99.
- Giles, H., Bourhis, R. Y., & Taylor, D. M. (1977). Towards a theory of language in ethnic group relations. In H. Giles (Ed.), *Language, ethnicity, and intergroup relations* (pp. 307–348). London: Academic
- Grant, P. R. (1992). Ethnocentrism between groups of unequal power in response to perceived threat to social identity and valued resources. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 24(3), 348-370.
- Hildebrandt, N. & Giles, H. (1983). The japanese as subordinate group: ethnolinguistic Identity theory in a foreign language context. *Anthropological linguistics* 26, 436-466.

- Joseph, J. (2004). *Language and identity: National, ethnic, religious*. Basingstoke: Palgrave macmillan.
- Josselson, R. (1994). The theory of identity development and the question of intervention: An introduction. *Interventions for adolescent identity development* (pp. 12-25). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kroger, J. (1986). The relative importance of identity status interview components: Replication and extension. *Journal of adolescence*, 9, 337-354.
- Luhtanen, R. & Crocker, J. (1991). Self-esteem and intergroup comparisons: Toward a theory of collective self-esteem. *Social comparison: Contemporary theory and research* (pp. 211- 234). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159-187). New York: Wiley.
- Marcia, J. E. (1994). The empirical of ego identity. *Identity and development: An interdisciplinary approach* (4.,281-321). Belmont, CA: Wadsworth.
- Phinney, J.S. (1989). Stage of ethnic identity development in minority group adolescents. *Journal of early adolescence*, 9, 34-49.
- Phinney, J. S. (1990) Ethnic identity in adolescents and adults: Review of research. *Psychological bulletin*, 108, 499-514.
- Phinney, J.S. (1992). The multigroup ethnic identity measure: A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7, 156-176.
- Phinney, J.S. (1995). Ethnic identity and self-esteem: A review and integration. *Hispanic psychology:critical issues in theory and research* (pp. 57-70). Thousand Oaks, CA:Sage.
- Phinney, J.S., Cantu, C.L. & Kurtz, D.A. (1997). Ethnic and American identity as predictors of self-esteem among African American, Latino, and White adolescents. *Journal of youth and adolescence*, 26, 195-185.
- Riley, F., (2007). Language, culture and identity. *Ethnolinguistic*, 8-20.
- Sando, A. (1990). Ethnic Identity: Crisis and Resolution. *Journal of Multicultural Counseling & Development* Vol. 18, Issue 1.
- Scott, C. & Kathleen, B. (2008). Rising above My Raisin'?: Using Heuristic to Explore the Effects of the Lumbee Dialect on Ethnic Identity Development. *American Indian Quarterly* 32, Issue 4.
- Serafini, T. E. & Adams, G. R. (2002). Functions of identity: Scale construction and validation. *Identity: An international journal of theory and research*, 2, 361-389.
- Shaaban, K., & Ghaith, G. (2002). University students' perception of the ethnolinguistic

- vitality of Arabic, French and English in Lebanon. *Journal of sociolinguistic* 6/4, 557-574.
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. *The social psychology of intergroup relation*, 33-53. Monterey: Brooks/Cole.
- Tajfel, H. (1981). Human groups and social categories. *Cambridge, England: Cambridge University.*
- Taylor, D.M. & Royer, L. (1980). Group processes affecting anticipated choice in intergroup relations. *Language: Social Psychological Perspectives*, 185-192. Oxford:Pergamon.
- Umana-Taylor, A. J. & Fine, M. A. (2001). Methodological implications of grouping Latino adolescents into one collective ethnic group. *Hispanic journal of behavioral sciences*, 23, 347-362.
- Umana-Taylor, J., Yazedjian, A. & Bamaca-Gomez, M. (2004). Developing the ethnic Identity scale using Eriksian and social identity perspectives. *An international journal of theory and research*, 4(1), 9-38.
- Waterman, A. (1985). Identity in the context of adolescent psychology. *Identity in Adolescence: Process and contents*, 5–24. San Francisco: Jossey-Bass.
- Way, N., Santos, C., Niwa, E. Y., & Kim-Gervey, C. (2008) To Be or Not to Be: An Exploration of Ethnic Identity Development in Context. The intersections of personal and social identities. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 120, 61–79.
- Whorf, B. L. (1956). Language, Thought and Reality. *The MIT Press*, Cambridge, MA.
- Yagmur, K., & Kroon, S. (2003). Ethnolinguistic vitality perceptions and language Revitalisation in Bashkortostan. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 24(4), 319-336.
- Yagmur, K., & Kroon, S. (2006). Objective and Subjective Data on Altai and Kazakh Ethnolinguistic Vitality in the Russian Federation Republic of Altai. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 27(3), 241-258.
- Ytsma, J., Viladot, M.& Giles, H. (1994). Ethnolinguistic vitality and ethnic identity: some Catalan and Frisian data. *International Journal of the Sociology of Language* 108, 63-78.

„Apliecinu, ka šis bakalaura darbs ir Valentīna Andrejeva oriģināls darbs.”

28.Maijs 2009.gads. Autora paraksts: _____

Pielikums

1.pielikums. Etnolingvistiskās vitalitātes shēma.

